

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS
UGDYMO MOKSLŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Ieva Kulakauskienė

**SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ
SĖKMINGO UGDYMO(SI) KRITERIJAI SOCIALIZACIJOS
CENTRE**

Magistro darbas
(Specialioji pedagogika)

Mokslinis vadovas:
Doc. dr. Alvyra Galkienė

Vilnius, 2016

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS
UGDYMO MOKSLŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

TVIRTINU
Edukologijos katedros vedėjas
doc. dr. Linas Jašinauskas
2016-05-

SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ
SĖKMINGO UGDYMO(SI) KRITERIJAI SOCIALIZACIJOS CENTRE

Magistro darbas

Studijų programa: Specialioji pedagogika

Recenzentas

LEU UMF

.....
2016-05-

Vadovas

LEU UMF

doc. dr. A. Galkienė
2016-05-

Atliko

LEU UMF, Specialioji pedagogika

stud. Ieva Kulakauskienė
2016-05-

Vilnius, 2016

**PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO MAGISTRO DARBO
TEMA „SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ
SĖKMINGO UGDYMO(SI) KRITERIJAI SOCIALIZACIJOS CENTRE“
SAVARANKIŠKUMĄ**

Patvirtinu, kad įteiktas diplominis darbas:

1. Atliktas savarankiškai ir niekur nebuvo pateiktas ankstesniais ar šiais metais.
2. Nebuvo naudotas kitame Institute / Fakultete / Universitete Lietuvoje ar užsienyje.
3. Nedaro nuorodų į kitus darbus, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateikia visą naudotos literatūros sąrašą.

Ieva Kulakauskienė

Tvirtinu

(Parašas)

TURINYS

ĮVADAS	5
1. VAIKŲ SOCIALIZACIJOS CENTRŲ APRTARTIS	10
1.1.Socializacijos centrų istorinės ištakos.....	12
1.2.Socializacijos centrų veiklos kaita	15
1.3. Švietimo pagalbos teikimas bei ugdymo proceso organizavimas socializacijos centre	17
2. SPECIALIEJI UGDYMO SI POREIKIAI IR JŲ TENKINIMAS	20
2.3. Sėkmingas ugdymas(is).....	22
2.4. Sėkmingo ugdymo(si) kriterijai	25
3. SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ SĖKMINGO UGDYMO(SI) KRITERIJAI SOCIALIZACIJOS CENTRUOSE TYRIMAS	29
3.1.Tyrimo metodologija.....	29
3.2.Tyrimo organizavimas	32
3.3.Tyrimo rezultatai.....	33
IŠVADOS	58
REKOMENDACIJOS	60
LITERATŪRA	61
SANTRAUKA	65
SUMMARY	67
PRIEDAI	69

IVADAS

Šiandieninėje visuomenėje, patiriančioje globalizacijos procesų pasekmes, vaikų ir jaunimo problemos tampa vis sudėtingesnės, todėl joms spręsti nebeužtenka vieno profesionalo kompetencijų ir pastangų. Nepilnamečių nusikalstamumas ir netinkamas elgesys neigiamai veikia visas visuomenės grandis. Nepilnamečių nusikalstamumas yra svarbi valstybės problema. Tėvų atsakomybės už savo vaikus sumažėjimas, ekonominės problemos, nepakankama prevencinė institucijų veikla skatina paauglių netinkamą elgesį. Pakankamai dažnai netinkamai besielgiantys vaikai, kurie nekeičia savo elgesio, patenka į socializacijos centrus. Šiuose centruose vaikai ir jaunuoliai gyvena yra mokomi, ugdomi, jiems sudaromos įvairiapusiškos sąlygos tinkama linkme keisti savo netinkamo elgesio apraiškas.

Šiuo metu Lietuvoje veikia šeši vaikų socializacijos centrai: Vilniaus, Vėliučionių, Gruzdžių, Kauno, Kauno „Saulutė“ bei „Širvėna“, du iš jų yra mergaičių ir keturi skirti berniukams. 2014 m. balandžio 1 d. duomenimis socializacijos centruose mokėsi 167 vaikai. SPPC centro duomenimis, socializacijos centruose specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai sudaro net 45% visų socializacijos centruose gyvenančių vaikų.

2014 metais rašant bakalauro darbą temą: „Prevenčinio darbo organizavimo ypatumai socializacijos centre“ teko aplankyti net 4 socializacijos centrus. Atliekant tyrimą buvo pastebėtas gana žymus, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, paplitimas socializacijos centruose.

Lietuvos Respublikos Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007) reglamentuoja socializacijos centrų veikimą, nustato vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros principus, vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemones, šių priemonių skyrimo, pratęsimo, pakeitimo, panaikinimo pagrindus ir tvarką, taip pat vaiko vidutinės priežiūros priemonės taikymo vaikų socializacijos centruose svarbiausias nuostatas. Įstatyme minima, kad Vaikų socializacijos centro darbuotojai privalo teikti vaiko poreikius atitinkančią kvalifikuotą socialinę, pedagoginę, psichologinę, specialiąją pedagoginę, informacinę arba kitą pagalbą, pažinti vaiko individualumą, plėtoti jo gebėjimus, rūpintis vaiko ugdymu, skatinti asmenybės brandą. Tai reiškia, kad darbuotojai socializacijos centruose dirbdami su vaikais turi atsižvelgti į kiekvieno iš jų individualius poreikius, kurie susiję su pagalbos teikimu, veiklos organizavimu ir svarbiausia ugdymu.

2011 metais atliktame socializacijos centrų vertinime „Vaiko vidutinės priežiūros įgyvendinimas socializacijos centruose: socioedukacinis aspektas“ mokslininkai nustatė kokia

socialinė pedagoginė pagalba teikiama vaikams taip pat kokia pagalba teikiama vaikų šeimoms, koks organizuojamas neformalus bei formalus ugdymas ir kt. Akcentuotina, kad atliktame vertinime pasigendama informacijos apie tai, kaip socializacijos centruose ugdomi, specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai. 2010 metais VŠĮ „Globali iniciatyva psichiatrijoje” kartu su LR Švietimo ir mokslo ministerija bei Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centru vykdė projektą „Darbo su delinkventinio elgesio vaikais, taikant vaiko vidutinės priežiūros priemonę, tobulinimas ir specialistų kompetencijų ugdymas pasitelkiant Norvegijos patirtį“. Remiantis šiuo projektu buvo atliktas tyrimas „Vaikų, kuriems paskirta vidutinės priežiūros priemonė, situacijos, veiksnių ir priežasčių paskatinusių nusižengti analizė“. Šio projekto sprendžiama problema – nepakankamai efektyviai veikianti delinkventinių vaikų globos ir resocializacijos sistema. Tačiau atliekant tyrimą ir aiškinantis priežastis, kurios paskatino vaikus nusižengti, nebuvo atsižvelgiama į tai, kad kai kurie vaikai patenkantys į socializacijos centrus turi specialiųjų ugdymosi poreikių ir galbūt tai galėjo būti pakankamai svarbus veiksnys, dėl kurio vaikas galėjo nusižengti ir patekti į socializacijos centrą.

Nepilnamečių vidutinės priežiūros socializacijos centruose klausimą savo darbuose nagrinėjo keletas autorių tokių kaip V. Indrašienė, O. Merfeldaitė (2011), G. Merkys, J. Ruškus (2002), R. Bakutytė, R. Geležinienė (2013) bei kt. Autoriai savo darbuose rašo apie vidutinės priežiūros įgyvendinimą, socializacijos centrus, jų veiklos kaitą, taip pat darbo metodus taikomus organizuojant resocializacijos procesą ir ugdymą socializacijos centruose. Tačiau autorių darbuose analizuojant aprašomą mokinių ugdymą, mažai užsimenama apie vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių ugdymą bei išskirtinius darbo metodus dirbant su šiais vaikais ar rengiant individualias jų mokymosi programas.

Atsižvelgiant į tai, kad autorių darbuose ir atliktuose tyrimuose pasigendama analizės apie specialiųjų poreikių vaikų ugdymą socializacijos centruose, labai svarbu apžvelgti įtraukijį ugdymą ir jo specifiką. Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Europos šalių, įtraukusis švietimas ir ugdymas formaliuose valstybės dokumentuose įvardijamas kaip siekiamybė, o specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių ugdymasis aptariamas įtraukiojo ugdymo kontekste. Jau Salamankos deklaracijoje (1994), kurią pasirašė visos Europos valstybės, įtraukusis ugdymas pripažįstamas kaip esminė strategija, padedanti kurti atvirą ir tolerantišką visuomenę, užtikrinanti lygias galimybes ir kokybišką ugdymą visiems visuomenės nariams. Įtraukijį gydymą vykdanči mokykla ir efektyvus specialiųjų ugdymosi poreikių tenkinimas neįsivaizduojamas be bendradarbiavimo grįstų santykių (Salamatikos deklaracija, 1994; Walther-Thomas ir kt., 2000; Galkienė, 2003; Ališauskienė, Miltenienė, 2004; Mitchell, 2007; Dettmer ir kt., 2009; Eccleston, 2010).

Įtraukusis ugdymas reiškia vienodas sąlygas visiems dalyvauti ugdymo(si) veikloje ir kokybiško ugdymosi užtikrinimą visiems visuomenės nariams, pripažįstant ir gerbiant įvairovę, atsižvelgiant į kiekvieno individualius gebėjimus ir poreikius, vengiant bet kokios diskriminacijos (UNESCO, 2009). Savo darbuose įtraukijį ugdymą taip pat minėjo I. Baranauskienė, R. Sabaliauskienė, A. Ališauskas, I. Venclovaitė, R. Melienė ir kt. Autoriai savo darbuose pristato įvairiai pasireiškiantį įtraukijį ugdymą, tačiau trūksta informacijos apie šį ugdymą pasireiškiantį socializacijos centruose. Pasigendama pedagogų darbo metodu ir mokymo būdų, kurie būtų aprašomi kalbant apie specialiųjų poreikių turinčių vaikų ugdymą, kuriems paskirta vidutinė priežiūra.

Kalbant apie pedagogų darbą svarbu nepamiršti ir sėkmingo mokymo(si) kriterijų, kurie yra svarbūs pedagogų darbe dirbant su specialiųjų poreikių turinčiais vaikais. Mokymosi sėkmė svarbus faktorius, nes ji dažnai lemia paauglio savigarbą, asmens savybes, vietą klasės bendruomenėje. Paaugliai, patiriantys nuolatinę nesėkmę, jaučiasi menkesni mokytojų, bendraamžių, tėvų akyse, krinta jų pasitikėjimas savimi, pažeidžiami jų saugumo poreikiai. Palaipsniui susiformuoja stabilus neigiamas požiūris į save, savo veiklą ir aplinkinius. Mokymasis ima kelti nemalonius jausmus, atsiranda frustracijos būseną. Minėtus psichologinius mechanizmus svarbu suprasti mokytojams, nes jie patys labiausiai formuoja sėkmės ar nesėkmės motyvaciją, dažniau akcentuodami gabumų, o ne pastangų įtaką mokymosi rezultatams. J. Kizienė, apibendrinama Phare Profesinio mokymo programos rezultatus pabrėžia, kad Lietuvos mokytojai sėkmės motyvacijai ir motyvavimui dar neskiria pakankamai dėmesio (PHARE patirtis ir pamokos, 2000).

B. Levino (2008) nuomone, mokinių mokymosi rezultatus padeda gerinti šie pagrindiniai veiksniai:

- Dideli lūkesčiai dėl visų mokinių;
- Stiprūs asmeniniai mokinių ir suaugusiųjų tarpusavio ryšiai;
- Didesnis mokinių susidomėjimas ir motyvacija;
- Įvairus ir įdomus formalusis bei neformalusis ugdymo turinys;
- Veiksminga kasdieninė praktinė mokymo veikla per visas pamokas;
- Mokinių ir mokyklų darbuotojų gebėjimas našiai naudotis duomenimis ir grįžtamąja informacija, siekiant pagerinti mokymosi rezultatus;
- Ankstyva pagalba, stengiantis neužgauti mokinių, kuriems ji yra reikalinga;
- Glaudūs ir geri santykiai su tėvais;
- Veiksmingi ryšiai su visuomene.

Mokyklų darbuotojai privalo bendradarbiauti ir suburti komandą, kurios nariai drauge spręstų mokymosi dilemas, kolektyviai dalytųsi duomenimis, rodančiais jų pastangų poveikį mokinių mokymosi rezultatams, kritikuotų šių duomenų esmę bei kokybę, bendradarbiautų, reguliariai planuodami ir kritikuodami pamokas, mokymosi ketinimus bei sėkmės kriterijus (B. Levin, 2008).

Atsižvelgiant į vaiko vidutinės priežiūros institucijose vykdytus projektus, atliktus tyrimus bei išanalizavus autorių, kurie rašė apie socializacijos centrų veiklą, darbus ir apžvelgus literatūrą apie įtraukųjį ugdymą bei sėkmingo mokymo(si) kriterijus pasigendama sąsajos tarp šių reiškinių. Pastebėtas specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, gyvenančių socializacijos centre ugdymo ištirtumo trūkumas. Dėl to nuspręsta rašyti darbą ir atlikti tyrimą apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, ugdomų socializacijos centre, sėkmingo mokymo(si) kriterijus, norint išsiaiškinti kaip yra ugdomi specialiųjų poreikių vaikai socializacijos centruose.

Darbo tikslas – nustatyti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymosi kriterijus socializacijos centre.

Uždaviniai:

1. Remiantis mokslinės literatūros analize, pateikti socializacijos centrų sampratą bei švietimo pagalbos teikimo ir ugdymo proceso organizavimo ypatumus socializacijos centre.
2. Apžvelgti sėkmingo ugdymosi kriterijų ypatumus.
3. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais atskleisti mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, sėkmingo ugdymo(si) kriterijus socializacijos centre.

Mokslinė problema – Kokius sėkmingo ugdymo(si) kriterijus galima išskirti ugdant specialiųjų poreikių vaikus socializacijos centre?

Tyrimo metodai:

Teoriniai: pedagoginės, sociologinės, psichologinės, teisinės ir kitos mokslinės literatūros studijavimas pasirinkto tyrimo aspektais, jos analizė, palyginimas ir apibendrinimas.

Empiriniai: informantų apklausa (kokybinis tyrimas), gautos medžiagos analizė ir apibendrinimas.

Magistro darbo struktūra. Šį magistro darbą sudaro įvadas, teorinė dalis, tyrimas, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis ir priedai.

Bendra darbo apimtis – 71 puslapis, jame yra 2 paveikslai, 22 lentelės. Literatūros sarašą sudaro 56 šaltiniai.

1. VAIKŲ SOCIALIZACIJOS CENTRŲ APTARTIS

Vaikų socializacijos centrų praeitis visiškai kitokia, nei tai, kas centruose vykdoma dabar pagal Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymą, kuris išleistas 2007 metais, o įsigaliojo 2008 metais sausio 1 dieną. Pagal šį įstatymą buvę specialieji vaikų auklėjimo ir globos namai pertvarkyti į vaikų socializacijos centrus. Dar prieš tampant specialiaisiais vaikų auklėjimo ir globos namais dabartiniai socializacijos centrai pakeitė daugybę statusų. Jie buvo ir vaikų auklėjimo kolonijomis ir specialiosiomis profesinėmis technikos mokyklomis ir kitomis institucijomis, kurios dirbdavo su nusižengusiais paaugliais. Jų veiklos bei darbo metodikos bėgant metams bei keičiantis institucijų statusams taip pat vis kito. Tačiau, kadangi socializacijos centrais jie tapo dar visai neseniai žmonių nuomonė ir požiūris į šias įstaigas išliko toks, koks buvo susiformavęs anksčiau. Dar daugelis žmonių bei pedagogų socializacijos centrus vadina nepilnamečių kolonijomis ir gerai nežino tikrųjų dabartinių socializacijos centrų veikimo principų.

Šiuo metu Vaikų socializacijos centras¹ apibūdinamas kaip – valstybinė bendrojo lavinimo mokykla, vykdanči vaiko vidutinės priežiūros priemonę (Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007).

Vaikų socializacijos centras – bendrojo lavinimo mokykla, vykdanči vaiko vidutinės priežiūros priemonę, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo ir (ar) pirminio profesinio mokymo programas. Šios įstaigos paskirtis – užtikrinti VSC apgyvendintam vaikui kokybišką ugdymą, teikti vaikui švietimo pagalbą ir kitas paslaugas, kurios padėtų pasiekti teigiamų vaiko elgesio pokyčių ir ugdytų jo vertybines nuostatas ir socialinius įgūdžius, padedančius tapti doru, savarankišku, atsakingu žmogumi, ir paruoštų jį savarankiškam gyvenimui visuomenėje. 2010 metais Lietuvoje veikė 7 VSC, kai kurios iš šių įstaigų yra reorganizuotos iš specialiųjų vaikų auklėjimo ir globos namų (Bieliūnė S., Juodkaitė D. ir kt., 2010 p. 9-10).

Vaiko vidutinės priežiūros priemonė – atidavimas į stacionarų vaikų socializacijos centrą. Vidutinės priežiūros priemonė gali būti skiriama vaikui, kuris padarė nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių turinčią veiką, tačiau jam nebuvo sukakęs LR baudžiamajame kodekse numatytas baudžiamosios atsakomybės amžius; kuris nuolat daro Administracinius teisės pažeidimus, tačiau jam, vadovaujantis LR administracinių teisės pažeidimų kodekso nuostatomis, nebuvo paskirta administracinė nuobauda; kuriam pritaikius

¹ Toliau darbe vaikų socializacijos centras-VSC

minimalios priežiūros priemonės nebuvo pasiekta teigiamų jo elgesio pokyčių. Vaikas į VSC taip pat gali būti siunčiamas LR baudžiamajame kodekse numatytais atvejais, kai skiriama auklėjamojo poveikio priemonė – atidavimas į specialią auklėjimo įstaigą. Ši priemonė gali būti skiriama iki 3 metų, bet ne ilgiau, kol vaikui sueis 18 metų. Vaikai į socializacijos centrus priimami nuo 14 metų, neturintys 14 metų išimties tvarka gali būti priimami, kai šių vaikų elgesys kelia realų pavojų kitų žmonių gyvybei, sveikatai ar turtui (Bieliūnė S., Juodkaitė D. ir kt., 2010 p. 10).

Šiuo metu Lietuvoje veikia 6 socializacijos centrai, kurie maksimaliai gali priimti 190 vaikų. 2014 m. balandžio 1 d. duomenimis socializacijos centruose mokėsi 167 vaikai. (1 pav.) (Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras, 2014).

Vaikų socializacijos centras	Centre mokosi vaikų	Maksimalus vaikų skaičius
Gruzdžių vaikų socializacijos centras	22	25
Kauno vaikų socializacijos centras	28	30
Kauno vaikų socializacijos centras „Saulutė“	23	30
Vaikų socializacijos centras „Širvėna“	25	25
Vėliučionių vaikų socializacijos centras	32	40
Vilniaus vaikų socializacijos centras	37	40
Iš viso:	167	190
		Laisvų vietų: 23

1 pav. Vaikų skaičius VSC

Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme (2007) nurodyta, kad vaikų socializacijos centro paskirtis – užtikrinti vaikų socializacijos centre apgyvendinto vaiko tinkamą ugdymą, jam teikiamą kvalifikuotą švietimo pagalbą ir kitas paslaugas, kurios padėtų siekti teigiamų vaiko elgesio pokyčių ir ugdytų jo vertybines nuostatas bei socialinius įgūdžius, padedančius tapti doru, savarankišku, atsakingu žmogumi, ir paruoštų jį savarankiškam gyvenimui visuomenėje.

Vaikų socializacijos centras, perteikdamas visuomenei priimtinas vertybes, ugdydamas tautinį sąmoningumą, suteikdamas dorinės, sociokultūrinės ir pilietinės brandos pagrindus, padeda vaikui adaptuotis ir integruotis į visuomenę, tęsti mokymąsi pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, sudaro galimybę mokytis pagal pirminio profesinio mokymo programas (Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007).

1.1.Socializacijos centrų istorinės ištakos

Nepilnamečių teisinei padėčiai reglamentuoti Lietuvos teisinėje sistemoje visais laikais buvo skiriama nemažai dėmesio. 1918–1940 m. teisinę nusikaltusių nepilnamečių padėtį Lietuvoje reglamentavo 1903 m. Baudžiamasis statutas. Pagal 40 str. baudžiamoji atsakomybė buvo taikoma nuo 10 metų. Nepilnamečiais buvo vadinami asmenys nuo 10 iki 21 metų.

Nepilnamečių auklėjimo įstaigų veikla Lietuvoje 1918–1940 m. išsamiai aptariama V. Andriulio (2000) antologijoje. Teigiama, kad Kalnaberžėje gyveno daugiau kaip šimtas auklėtinių nuo 10 iki 21 metų. Dirbo 24 darbuotojai ir laisvai samdomas atvykstantis gydytojas. Nepilnamečiai dirbo ūkio darbus ir mokėsi. Kalnaberžėje buvo tiriami visi teismo į auklėjimo įstaigas siunčiami berniukai, atrenkami sunkiau pataisomi ir perkelti į Juodraičių įstaigą (Andriulis V., 2000 p.183)

Krakėse, Šv. Kotrynos vienuolyne, buvo įsteigta drausmės auklėjimo įstaiga mergaitėms. Šioje įstaigoje 41 auklėtinę prižiūrėjo 20 seserų. Tarpusavio ir darbo santykiams buvo būdinga šeimos aplinka. Sovietų okupacijos metais nepilnamečių justicijos sistema Lietuvoje buvo suvienodinta su visų TSRS respublikų sistema. Sprendžiant nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės klausimus, vadovautasi LTSR baudžiamuoju kodeksu, kuriame buvo numatytos bausmės visiems asmenims, padariusiems nusikaltimus (Pavilonis V., 1978).

Pažymėtina (Pavilonis V., 1987 p.28–29), kad kovojant su nusikalstamumu pagrindinis dėmesys buvo skiriamas prevencinėms priemonėms, nes siuntimas į pataisos darbų ar auklėjimo darbų koloniją, baudos išieškojimas, turto konfiskavimas – kiekvienam asmeniui didelė trauma.

Iki 1962-ųjų šalyje veikė komisijos, kurių funkcija buvo aprūpinti be tėvų likusius vaikus. 1962 metais priimti pirmieji nepilnamečių reikalų komisijų nuostatai, o 1967 metais

įsigaliojo nauji Nepilnamečių reikalų ir jaunimo įdarbinimo komisijų (toliau – Nepilnamečių reikalų komisijų) nuostatai (Čepas A., Pavilionis V., 1973 p.36).

Nepilnamečių reikalų komisijos, atlikdamos prevencinį darbą, taikė ir priverstines poveikio priemones, susijusias netgi su laisvės ribojimu – galėjo atiduoti nepilnamečių auklėti į specialiąsias mokymo ir auklėjimo bei gydymo ir auklėjimo įstaigas (Nepilnamečio asmenybė ir nusikalstamumas, 1984 p.82).

Didelį ankstyvosios nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos darbą tuo laikotarpiu taip pat atliko specialūs kovos su nepilnamečių nusikalstamumu skyriai ir poskyriai, ypač milicijos kambariai. Sunkiai auklėjami vaikai, mokiniai ir dirbantys nepilnamečiai, padarę teisėtvarkos pažeidimą, patekdavo į milicijos vaikų kambario įskaitą (Galinaitytė J., 1975). Autorės teigimu, milicijos vaikų kambariai užkirsdavo kelią paauglių rengiamiems nusikaltimams, išaiškino suaugusius asmenis, įtraukiančius nepilnamečius į nusikalstamą veiklą, bei šeimas, kurios neskiria reikiamo dėmesio vaiko auklėjimui. Be viso to, atlikdavo profilaktinį darbą šalindami išaiškintas aplinkybes, padedančias padaryti nusikaltimus (Galinaitytė J., 1975 p. 78).

Komisijos už sunkius teisės pažeidimus nepilnamečius nuo 11 metų siuntė į specialiąsias Švietimo ministerijos mokyklas, o nuo 14 metų – į specialiąsias profesinės technikos mokyklas. Vykdamas nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją svarbią reikšmę turėjo įstaigos ir organizacijos, kurios mokė ir auklėjo nepilnamečius, ypač specialiosios mokyklos, kuriose buvo perauklėjami nepilnamečiai teisės pažeidėjai (Čepas A., Pavilionis V., 1973).

Be minėtų specialiųjų mokyklų, Lietuvoje veikė Vidaus reikalų ministerijos nepilnamečių auklėjimo darbų kolonijos. Jose nepilnamečiai atlikdavo laisvės atėmimo bausmę. Čia laisvės atėmimo bausmė buvo atliekama iki pilnametystės. Skirtingai nei specialiosiose mokyklose, nepilnamečių auklėjimo darbų kolonijose buvo vykdoma ne ankstyvoji nusikalstamumo, o recidyvinio nusikalstamumo prevencija (Čepas A., Pavilionis V., 1973 p. 269).

Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, iškilo uždavinys reformuoti galiojančią sovietinę teisės sistemą. Todėl nepilnamečių justicijos tikslas – sukurti sistemą, kuri būtų pagrįsta ne baime, bet pagarba žmogaus teisėms ir pabrėžtų nepilnamečių teisės pažeidėjų reabilitacijos ir resocializacijos galimybes, priklausančias nuo visos justicijos sistemos veiklos bei pokyčių joje (Nepilnamečių justicija Lietuvoje: situacijos analizė, išvados ir pasiūlymai, 1998).

Nepilnamečių justicijos reformos pradžioje Lietuvoje buvo įvykdyti tam tikri instituciniai pokyčiai. 1993 m. įsteigta Vaiko teisių apsaugos tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei miestų ir rajonų vaikų teisių apsaugos tarnybos. Taip pat įsteigtas Vidaus reikalų ministerijos Nepilnamečių socialinės pagalbos ir skirstymo centras, kuris teikė neatidėliotiną socialinę pagalbą nepilnamečiams, nukentėjusiems nuo teisės pažeidimų, linkusiems nusikalsti vaikams (Vileikienė E., 2007).

Reformuojant globos ir baudžiamųjų bei alternatyvių poveikio priemonių vykdymo sistemą, Konceptijoje pasiūlyta įvesti trijų lygių sistemą: minimalios priežiūros – savivaldybių lygmens, vidutinės priežiūros – apskričių lygmens, maksimalios priežiūros – šalies lygmens nepilnamečių įstaigas (Nepilnamečių kriminalinės justicijos reformos koncepcija, 1998 p. 22–23).

2003 m. Lietuvoje buvo parengta Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa, kurioje kaip viena iš prioritetinių krypčių išskirta vaikų ir jaunimo nusikalstamumo prevencija ir kontrolė. Siekta:

- 1) stiprinti specializuotų socialinės prevencijos ir kontrolės institucijų sistemą bei jų sąveiką su teisėsaugos institucijomis;

- 2) pagrindinį vaidmenį skirti švietimo, socialinės, sveikatos apsaugos, ekonominės politikos priemonėms siekiant užtikrinti vaikų ir jaunimo gerovę;

- 3) siekti sumažinti teisėsaugos bei teisingumo institucijų administracinį, procesinį ar baudžiamąjį poveikį vaikams ir jaunimui iki būtino ir adekvataus minimumo, užtikrinti, kad baudžiamosios priemonės būtų taikomos veiksmingiau, greičiau, o pats baudžiamasis procesas turėtų auklėjamąjį pobūdį;

- 4) baudžiamosios justicijos sistemą orientuoti į nusižengusių jaunuolių resocializaciją, paramą, mokymą, siekiant užtikrinti, kad kuo mažiau jaunuolių nusikalstų pakartotinai (Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa, 2003).

Reikšmingą vaidmenį nepilnamečių justicijos srityje suvaidino 2007 m. priimtas Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (Vitkauskas V., 2010). Taigi Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme įtvirtinta nuostata, kad vaikų socializacijos centras skirtas vaiko tinkamam ugdymui, jam teikiamai kvalifikuotai švietimo pagalbai ir kitoms paslaugoms, kurios padėtų siekti teigiamų vaiko elgesio pokyčių ir ugdytų jo vertybines nuostatas bei socialinius įgūdžius.

2001 – 2002 metais LR švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva, vykdant Jungtinių Tautų remiamą Nepilnamečių justicijos reformos programą, Lietuvoje buvo atliktas vidutinės (sustiprintos) priežiūros nepilnamečių įstaigų veiklos ir ugdytinių psichosocialinės ir

edukacinės aplinkos tyrimas. Šalies švietimo politikams, vadybininkams ir politikams iškilo klausimas, kaip Lietuvoje reikėtų reformuoti bei tobulinti nepilnamečių priežiūros (resocializacijos) sistemą (Merkys, G., Ruškus, J., 2002).

Principinė reformos kryptis buvo nepilnamečių priežiūros įstaigų sistemos humanizavimas ir demokratizavimas. Po atlikto tyrimo paaiškėjo, kad tuo metu tirtos organizacijos lyg ir neturėjo įsisąmonintos savo – kaip organizacijos – vertybių sistemos ir filosofijos. Šie dalykai nebuvo viešai įvardyti, pabrėžti ir personalo daugiau ar mažiau vieningai suvokiami. Merkio ir Ruškaus teigimu (2002), organizacijos vertybių sistemą apibūdina nebent tik faktiškai susiklosčiusios pavienių darbuotojų profesinės veiklos vertybės. Tyrimo metu buvo pastebėtas ryškus autoritarinių ir humanistinių nuostatų susiliejimas, tam tikras vertybinis disonansas. Pastebėta, kad dažnai pedagogai vertybiškai prieštarauja patys sau: vienu metu deklaruoja ir humanistines, ir autoritarines nuostatas. Humanizmo ir humaniško ugdymo raiška tuo metu priklausė nuo stichiškai susiklosčiusios pedagoginio personalo sudėties konkrečiame padalinyje. Jei įstaigos direktorius, pavaduotojas, personalo branduolys pasižymi humanistinėmis nuostatomis, tai rutuliojasi sąlyginai palankesnė ugdymo aplinka, o jei įstaigos direktorius, pavaduotojas ir personalo branduolys nepasižymi humanistinėmis nuostatomis tai ir ugdymo aplinka klostosi sąlyginai nepalankesnė. Taip pat po atlikto tyrimo paaiškėjo, kad tuo metu buvo prieštaravimų ir dėl pačios organizacijos supratimo. Vieni ją įsivaizdavo kaip švietimo instituciją, o kiti kaip teisingumo.

1.2.Socializacijos centrų veiklos kaita

2010 metais buvo atliktas socializacijos centrų išorės vertinimas (Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros atliktas vaikų socializacijos centrų veiklos kokybės išorės vertinimas, 2010), kuris buvo palygintas su 2001 metais atlikto tyrimo rezultatais. Po šio palyginimo paaiškėjo, kad yra nemažai nuo 2001 metų nepakitusių dalykų tokių kaip:

- įstaigos turi vidinį tobulėjimo ir atsinaujinimo potencialą;
- visos įstaigos veikia panašiomis sąlygomis (aplinka, finansavimas, kontingentas, mokymo ir auklėjimo sistema ir kt.), bet pasiekia skirtingų rezultatų;
- veiklos kokybę lemia personalo (vadovų, mokytojų, auklėtojų ir kt.) asmenybė ir kompetencija.

Atlikus 2010 metų centrų vertinimą paaiškėjo, kad keičiasi tokie dalykai socializacijos centruose:

Stengiamasi:

- kad švarą ir tvarką palaikytų ne tik darbuotojai, – auklėtiniai taip padeda darbuotojams tvarkytis,
- leisti ugdytiniui suasmeninti „savo kampą“ (turėti nuotraukų, plakatų ir kt. paauglišku asmeninių daiktų),
- laisvalaikį ir veiklą po pamokų organizuoti atsižvelgiant ne tik į galimybes, bet ir auklėtinių motyvaciją, interesus,
- užmegzti kontaktus su socialine aplinka, centrai bendradarbiauja tarpusavyje, su kt. bendrojo lavinimo, profesinėmis mokyklomis, profesinio rengimo centrais/filialais, seniūnijomis ir girininkijomis ir kt.

Dalyje centrų stebint ugdymo procesą (pamokas) fiksuotas:

- pakankamai sėkmingas veiklų, užduočių individualizavimas ir diferencijavimas,
- mokymo ir gyvenimo ryšys,
- tinkamas ir nuoseklus konsultavimas,
- veiklos pamokoje planavimas atsižvelgiant į vaikų gebėjimus,
- prasmingas ir tikslingas namų darbų uždavimas.

Keičiantis institucijų statusams ir veikimo principams bandoma eiti tokiu gerėjančiu keliu:

Bausmės/izoliacija ir ugdymas/integracija variacijos:

Uždarumas ir izoliacija	Bendradarbiavimas, atvirumas
Prievolių, tvarkų, taisyklių dominavimas,	Įsipareigojimų, savikontrolės skatinimas
Vertybės neaptartos, skirtingos	Tariamasi, diskutuojama dėl vertybių
Monotoniškos, ribotos veiklos ir ugdymas	Galimybės įvairesniems soc. įgūdžiams tobulinti
Griežta, tvarka, taisyklės	Lankstesnė dienvartė
Pedagoginis pesimizmas, negatyvios nuostatos	Pasitikėjimas, alternatyvų ieškojimas
Hierarchinis valdymas ir santykiai	Bendradarbiavimas ir kolegialumas
Paklusnumas, vykdymas	Kūrybiškumas, iniciatyvumas
Pasmerkimas	Supratimas, psichologinė pagalba

Taigi, keičiantis įstatymams ir kartu besikeičiant dabartinių socializacijos centrų statusams keičiasi ir jų veiklos ypatumai. Dabartiniai socializacijos centrai stengiasi pakeisti buvusią tvarką ir kardinaliai keičia centrų veiklą vadovaudamiesi bendradarbiavimo, saviraiškos, lankstumo, supratimo principais ir bandydami sudaryti palankesnes jaunuolių socializavimosi sąlygas. Tačiau nors ir socializacijos centrų veiklos pobūdis kardinaliai

keičiasi, žmonių požiūrį į šias institucijas ir jų veikimą pakeisti nėra taip lengva. Ir nors bendra vaikų socializacijos centrų veikla labai ryškiai keičiasi visuomenei prireiks dar nemažai laiko šiam pasikeitimui įsisavinti ir priimti.

1.3. Švietimo pagalbos teikimas bei ugdymo proceso organizavimas socializacijos centre

Pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymą dėl vaikų socializacijos centro veiklos modelio aprašo patvirtinimą (2011) švietimo pagalba bei ugdymo organizavimas socializacijos centre vyksta tokia tvarka:

Centre ugdomam vaikui sudaroma draugiška, jauki ir saugi aplinka. Centro darbuotojų ir vaikų bendravimas grindžiamas pasitikėjimu, pagarba ir tolerancija. Specialistų komanda kartu su vaiku priima bendrus sprendimus dėl jo mokymosi, elgesio keitimo(si), laisvalaikio ir užimtumo, gyvenimo sąlygų.

Centre gyvenančiam vaikui kompleksiskai teikiama socialinė pedagoginė, psichologinė, specialioji pedagoginė, švietimo informacinė, konsultacinė ir kita būtina pagalba, profesinis orientavimas, organizuojama sveikatos priežiūra.

Švietimo pagalbos specialistai įvertina vaiko gebėjimus, sunkumus, žinių ir įgūdžių lygį, vykdo individualų ir grupinį vaikų konsultavimą, teikia rekomendacijų mokytojams dėl ugdymo turinio individualizavimo, ugdymo formų ir metodų parinkimo.

Socialinis pedagogas, psichologas, specialusis pedagogas, sveikatos priežiūros specialistas dirba komandoje, planuodami ir organizuodami veiklą bendradarbiauja.

Švietimo pagalbos specialistai, mokytojai, auklėtojai fiksuoja ir analizuoja vaiko elgesio pokyčius, kartą per savaitę aptaria ir pasidalija informacija apie vaiko elgesį, pasiekimus, sunkumus, problemas ir sutaria dėl sprendimų.

Intensyviai ugdomi vaikų socialiniai emociniai gebėjimai: mokėjimo bendrauti, savęs pažinimo, mokėjimo suprasti ir išklaudyti kitą, kontroliuoti savo elgesį, valdyti emocijas, pozityviai spręsti konfliktus, mokytis planuoti veiklą. Centre įgyvendinamos socialinių emocinių įgūdžių ugdymo, sveikos gyvensenos programos, kurios taikomos atsižvelgiant į vaikų amžių, brandą, psichines ir fizines savybes, socialinio gyvenimo ypatumus.

Organizuojamas darbinis ugdymas, kurio metu vaikai mokosi ruošos ir savitvarkos, dalyvauja talkose ir kitoje darbinis įgūdžius ugdančioje veikloje.

Centre gyvenantys vaikai turi būti nuolat užimti: pirmąją dienos dalį vyksta ugdymo procesas, antrąją – specialistų konsultacijos, neformalusis vaikų švietimas ir užimtumas grupėse.

Grupės auklėtojai kiekvienai savaitei parengia grupės dienos užimtumo planą ir jo laikosi. Grupėse organizuojama pamokų ruošą, individuali ir grupinė veikla, specialistų konsultacijos, ugdomi vaikų socialiniai įgūdžiai, organizuojamas darbinis ugdymas, profesinio orientavimo valandėlės, vaiko poreikius tenkinantis ir Centro galimybes atitinkantis kryptingas laisvalaikio užimtumas.

Vaikai dalyvauja neformaliojo švietimo veikloje. Vaikui stengiamasi siūlyti įvairesnių užsiėmimų, kurie išmokytų konkrečios veiklos, ugdytų praktinius, elgesio ir bendravimo, kūrybiškumo įgūdžius. Kiekvienų mokslo metų pradžioje išsiaiškinami vaikų saviraiškos poreikiai ir pagal Centro galimybes į juos atsižvelgiama.

Įstaigos vykdo projektinę veiklą, pasižyminčią vaikų užimtumo galimybių didinimu, praktinėmis veiklomis, socialinio emocinio ugdymo organizavimu.

Centre veikia vaiko gerovės komisija, kuri sudaroma ir jos darbas organizuojamas pagal Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V-579 (Žin., 2011, Nr. 45-2121).

Organizuojamas pradinis, pagrindinis ugdymas, neformalusis vaikų švietimas, savišvieta. Gali būti vykdomas vidurinis ugdymas ir pirminis profesinis mokymas. Vadovaujasi bendrojo ugdymo bendrosiomis programomis, pirminio profesinio mokymo programomis, įregistruotomis Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre, bendraisiais ugdymo planais, bendraisiais profesinio mokymo planais, kuriuos tvirtina švietimo ir mokslo ministras. Vaikai, dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, prireikus mokomi pagal pritaikytas bendrojo ugdymo, profesinio mokymo programas.

Ugdymą planuoja mokytojai kartu su švietimo pagalbos specialistais įtraukdami vaiką. Ugdymo procesas planuojamas lanksčiai, koreguojamas atsižvelgiant į vaiko daromą pažangą, kuri yra nuolat stebima ir analizuojama.

Vaikui sudaromas mokinio individualus ugdymo planas atsižvelgiant į vaiko patirtį, polinkius ir ugdymosi poreikius. Numatoma, kaip bus organizuojamas mokymas(-is), aptariamoms galimoms mokymo formoms ir metodika.

Mokytojas konsultuoja vaiką ir suteikia mokymosi procese reikalingą pagalbą.

Apibendrinant skyrių „Vaikų socializacijos centrų aptartis“ galima teigti, kad vaikų socializacijos centras tai bendrojo ugdymo mokykla vykdanči vidutinės priežiūros priemonę,

nepilnamečiams vaikams, kurie yra nusižengę Lietuvos Respublikos įstatymams. Socializacijos centrų veikimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymas, kurio paskirtis užtikrinti vaikų socializacijos centre apgyvendinto vaiko tinkamą ugdymą, jam teikiamą kvalifikuotą švietimo pagalbą ir kitas paslaugas, kurios padėtų siekti teigiamų vaiko elgesio pokyčių. Nepilnamečių auklėjimo įstaigų veikla prasidėjusi dar XX amžiaus pradžioje nuolat kito. Bėgant laikui keitėsi ne tik auklėjimo įstaigų pavadinimai bet ir jų veikimo principas. Šiuo metu Lietuvoje veikia šeši vaikų socializacijos centrai.

2. SPECIALIEJI UGDYMO SI POREIKIAI IR JŲ TENKINIMAS

Specialieji ugdymosi poreikiai Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme apibrėžiami kaip pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ir įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių(LR švietimo įstatymas).

Taip pat Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme reglamentuojamas mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas. Įstatyme teigiama, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo paskirtis – padėti mokiniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, pripažįstant ir plėtojant jų gebėjimus ir galias. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas organizuojamas švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka. Švietimo įstatyme išskiriamos mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, grupės, kurios nustatomos ir jų specialieji ugdymosi poreikiai skirstomi į nedidelius, vidutinius, didelius ir labai didelius švietimo ir mokslo ministro, sveikatos apsaugos ministro, socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka. Įstatymas reglamentuoja, kad mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių pirminį įvertinimą atlieka Vaiko gerovės komisija. Mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininiu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertina Pedagoginė psichologinė tarnyba ir specialųjų ugdymąsi skiria Pedagoginės psichologinės tarnybos vadovas, atskirais atvejais – mokyklos vadovas su tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimu švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

Svarbu paminėti, kad Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas įtvirtina tai, kad mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymą įgyvendina visos privalomąjį ir visuotinį švietimą teikiančios mokyklos, kiti švietimo teikėjai, atskirais atvejais – mokyklos (klasės), skirtos mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdyti. Tai leidžia daryti išvadą, kad specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai gali būti ugdomi socializacijos centruose, kurie Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme apibūdinami, kaip bendrojo ugdymo mokykla, vykdanči vaiko vidutinės priežiūros priemonę (Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 2007).

Specialusis ugdymas. Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis mokiniui švietimo pagalba ir specialusis ugdymas skiriami vadovaujantis Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininiu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašu.

Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymas organizuojamas vadovaujantis Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašu.

Ugdymo paskirtis – padėti mokiniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją.

Specialusis ugdymasis suprantamas kaip bendrosios programos pritaikymas, individualizavimas, atsižvelgiant į nustatytus mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, mokinio, tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimus ir vadovaujantis pedagoginės psichologinės tarnybos arba švietimo pagalbos tarnybos išvadomis ir rekomendacijomis. Specialusis ugdymas įgyvendinamas vadovaujantis bendraisiais ugdymo planais, atsižvelgiant į formaliojo švietimo programą, mokymosi formą ir mokymo proceso organizavimo būdą specialiojo ugdymo ir švietimo pagalbos poreikį, mokyklos galimybes ir pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijas.

Specialusis ugdymasis gali būti **nuolatinis** ar **laikinas**. Mokiniui padarius pažangą, mokyklos vaiko gerovės komisija gali kreiptis dėl specialiojo ugdymo nutraukimo arba pakartotinio ugdymosi poreikių vertinimo. Specialieji ugdymo(si) poreikiai nėra kliūtis siekti norimo išsilavinimo.

Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis yra laikomasi nuostatos, kad vaikas, turintis specialiųjų ugdymosi poreikių, turi būti ugdomas ten, kur geriausiai būtų tenkinami jo ugdymosi poreikiai ir švietimo pagalbos reikmės. Nors dauguma vaikų mokosi integruotai kartu su visais, tačiau kai kuriais atvejais mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius ir pagalbos reikmes geriau gali tenkinti specialiosios paskirties mokyklos, klasės. Atsižvelgiant į tai kyla daug dvejonių dėl specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, gyvenančių socializacijos centruose, ugdymosi ir švietimo pagalbos poreikių tenkinimo, kadangi specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai nėra niekur minimi kaip gyvenantys socializacijos centruose.

Švietimo pagalba. Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis mokiniui švietimo pagalba skiriama vadovaujantis Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininiu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašu.

Remiantis tais pačiais švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis teigiama, kad mokykloje mokiniams taip pat teikiama psichologinė pagalba, socialinė pedagoginė pagalba, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba. Ją teikia įvairūs specialistai: tiflopedagogai, logopedai, surdopedagogai, psichologai, mokytojo padėjėjai, gestų kalbos vertėjai, skaitovai ir kt.

Švietimo pagalbos poreikį nustato vaiko gerovės komisija, savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba.

Švietimo pagalba teikiama vadovaujantis:

- Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašu,
- Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašu,
- Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašu.

Pagalbą per pamokas mokiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, gali teikti ir mokytojo padėjėjas. Mokytojo padėjėjo paslaugos teikiamos mokiniui ar keliems mokiniams, turintiems vidutinių, didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių ir dėl įgytų ir įgimtų sutrikimų negalintiems savarankiškai dalyvauti ugdymo procese. Pagalba teikiama vadovaujantis Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos aprašu.

2.3. Sėkmingas ugdymas(is)

Sėkmingas mokymas grindžiamas atradimo džiaugsmu. Mokytojui visi mokiniai vienodai svarbūs: užduotys individualizuojamos ir diferencijuojamos, o mokymo medžiaga siejama su gyvenimo praktika ir mokinio poreikiais (Senge P., 2008).

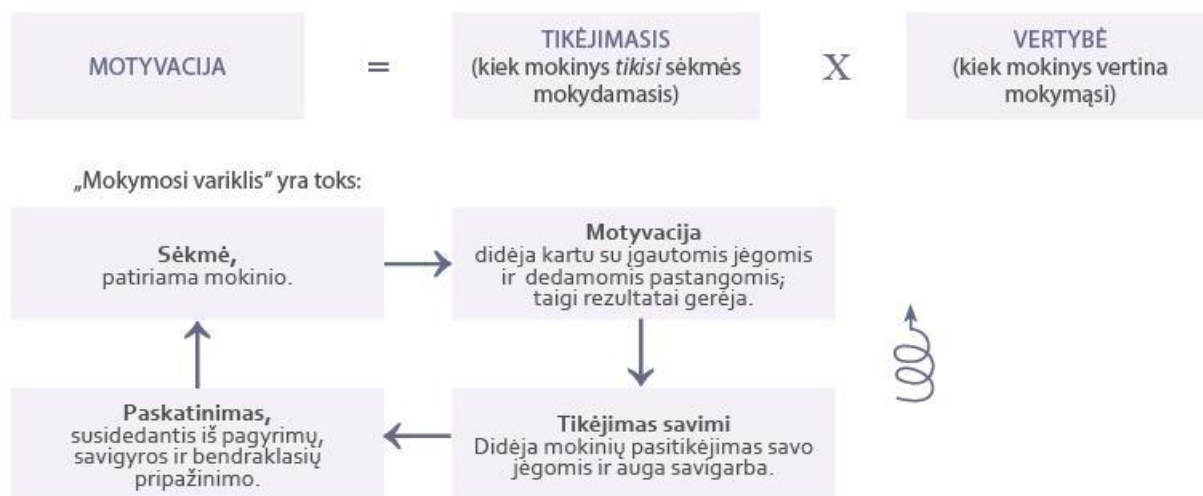
Autorių teigimu labai svarbu sukurti palankią mokymo aplinką, kurioje net ir sunkiai suvokdamas temą, mokinys nepasimestų, jaustųsi saugus (Senge P., 2008).

Sėkmingą mokinio dalyvavimą ugdymo procese lemia mokymosi motyvacija, kurią neretai sutrikdo nuolatinės mokymosi nesėkmės ir psichologinis diskomfortas mokykloje.

Kaip jau minėta mokinio sėkmingas mokymasis yra neįmanomas be teigiamos mokinio mokymosi motyvacijos. Tik tuomet, jei mokinys tikės mokymosi sėkme ir vertins mokymąsi, jis galės įveikti sunkumus, skirdamas mokymuisi daugiau laiko ir pastangų. Mokymosi motyvaciją, ypač kai mokinys nelabai pasitiki savo jėgomis ir mokymosi sėkme, galima didinti ją paskatinant, pagiriant ir skiriant užduotis, kurias jis pajėgus atlikti. Atlikęs užduotį mokinys patiria sėkmę, įgyja daugiau pasitikėjimo savimi, o paskatintas drąsiau imasi kitų, jau sudėtingesnių užduočių. Tačiau užduotis neturėtų būti per lengva aukštesnių gebėjimų ir labiau motyvuotiems mokiniams, nes jie gali prarasti susidomėjimą, atlikti ją mechaniškai ir nieko naujo neišmolti. „Sėkmė turi tapti kiekvieno mokinio kasdienybe, antraip kai kurie iš jų praras pasitikėjimą savo jėgomis ir nepajėgs mokytis. Tie, kurie mokosi, – tai tie, kurie tiki savo jėgomis. Tie, kurie tiki savo jėgomis, – tai tie, kurie patiria sėkmę.“ Geoff Petty knygoje „Šiuolaikinis mokymas“ pateikia ir aprašo tokį motyvaciją skatinančių ir

geresnius mokymosi rezultatus užtikrinančių veiksnių sąrašą: sėkmė, tikslingumas, malonumas, paskatinimas, tikslai (Petty G., 2006).

Nuo ko priklauso mokinių motyvacija? Viena iš teorijų aiškina, kad mokinių mokymosi motyvaciją lemia mokymosi vertingumo suvokimas ir tikėjimas sėkme (Petty G., 2008).

2 pav. „Mokymosi variklis“ (Pagal Petty, 2006).

Pažymėtina, kad į motyvacijos struktūrą įeina daugybė veiksnių, apibūdinančių visą mokymosi procesą. Motyvas tampa dideliu aktyvumu, stipria jėga, energija, kurios paskirtis bei pagrindinė misija – patenkinti visus atsiradusius individo poreikius. Mokymosi proceso optimizavimas, sėkmė, mokinių pažangumas tiesiogiai priklauso nuo kiekvieno anksčiau išdėstytų komponentų (motyvų) įgyvendinimo kiekvienoje pedagoginėje situacijoje. Todėl siekiant užtikrinti sėkmingą mokinių dalyvavimą ugdymo procese svarbu nustatyti veiksnius, silpninančius mokymosi motyvaciją.

Mokyklos nelankymas, pamokų praleidinėjimas, mokymosi nesėkmės – kliūtys, įgyvendinant iškeltus švietimo sistemos tikslus ir siekiant kiekvienam suteikti galimybę įgyti kokybišką išsimokslinimą. Nuolatinės mokymosi nesėkmės ir psichologinis diskomfortas mokykloje anksti sutrikdo vaikų mokymosi motyvaciją. Vieni iš jų ima bėgti iš mokyklos, kiti agresyviai elgtis su mokytojais ir bendraklasiais, dar kiti užsisklendžia savyje, atsiranda bendravimo ir bendradarbiavimo problemų (Indrašienė, 2009).

Tyrimais (Moon, 2006) nustatyta, kad gerai besimokantiems būdinga stipri vidinė motyvacija, priverčianti sąmoningai mokytis, siekti profesionalių žinių. Vis dėlto, mokslininkės teigimu, silpniesiems ir mokymosi nesėkmės patiriantiems mokiniams daug svarbesnė tampa išorinė

motyvacija: mokytis dėl paskatinimo, pripažinimo, aukštesnio statuso. Taigi stipri teigiama motyvacija gali tapti kompensuojamu faktoriumi, neturint žinių arba gebėjimų. Viena svarbiausių mokymosi motyvacijos problemų, kad individas turi tam tikrų tikslų, kurių jis neturėtų turėti, arba kad jam trūksta tokių tikslų, kuriuos jis turėtų turėti. Motyvų įtaką sėkmingam mokymuisi akcentuoja I. Dodsonas, kuris teigia, kad kuo stipresnė motyvacijos jėga, tuo didesnis veiklos produktyvumas (cit. Реан, Коломинский, 1999). Tyrėjo teigimu, pasiekus produktyvumo maksimumą, jis pradeda laipsniškai mažėti, nors motyvacija ir toliau stiprėja. Aiškindamas tokį ryšį tarp produktyvumo ir motyvacijos, mokslininkas teigia, kad motyvą reikia nagrinėti ne tik kiekybiškai, bet ir kokybiškai. Asmenybę įpareigoja veikti jo paties poreikiai, todėl individas pasižymi motyvuota veikla tol, kol jis patenkina savo gyvybiškai svarbius poreikius. Vadinasi, poreikius būtina laikyti pagrindiniais motyvo sudarymo elementais. Tačiau ne tik šiais poreikiais grindžiama mokymosi motyvacija. Kaip pažymi R. I. Arendzas (2008), motyvacijai atsirasti didžiulę galią turi poreikis laimėti, poreikis priklausyti kam nors ir poreikis daryti įtaką. Todėl mokinių poreikių nepatenkinimas kelia grėsmę silpnėti mokymosi motyvams, o tai sudaro prielaidas atsirasti neigiamam požiūriui į mokymąsi. Pedagogai norėdami sėkmingai optimizuoti mokymosi procesą turi išmanyti arba nustatyti, ko vaikas tikisi iš mokytojų.

Pažymėtina, emocinių poreikių svarba kaip pagrindas emocinei motyvacijai, kuri vaikui suteikia stiprybės, priverčia aktyviai veikti ir atkakliai siekti užsibrėžtų tikslų. Neigiami jausmai, sukelti nuolatinio nerimo, baimės, streso, patirto mokykloje, pašalina iš mokinio pasąmonės teigiamus mokymosi motyvus ir sudaro prielaidą frustracijai atsirasti arba net tapti agresijos priežastimi. Laimėjimo, sėkmės poreikių patenkinimas sustiprina mokinių norą siekti dar geresnių pasirinktos veiklos rezultatų, tobulintis ir tapti gerais žinovais. Tai tampa nematoma varomoji jėga, pozityvios energijos lobynas, tiesiog verčiantis dirbti, stengtis dėl paties savęs, įgyti kitų pripažinimą, pagarbą. Visos veiklos didžiausia sėkmė – mokinių teigiamas požiūris į mokymąsi, noras mokytis visą gyvenimą.

Tyrėjų teigimu, mokymosi pasiekimai, pozityvūs tarpasmeniniai santykiai padeda įgyti imunitetą įvairioms psichinėms traumoms (Dereškevičius, Rimkevičienė, Targamadzė, 2000). Vadinasi, teigiamų emocijų sukeltas pozityvus mąstymas dėl mokymosi skatina mokymosi motyvaciją.

Neigiamą įtaką mokymosi motyvacijai, L. Jovaišos nuomone (2001), turi „poreikių tenkinimo monotoniškumas“. Tai paaiškinama tuo, kad mokinių poreikiai dažniausiai yra tenkinami vienodai: atliekamos tos pačios užduotys, užsiimama ta pačia veikla. Todėl siekiant išvengti monotoniškumo būtina taikyti skirtingus pastiprinimus.

Mokiniais, turintiems didesnę bendravimo poreikį, afiliacija padeda pasiekti daug geresnių rezultatų toje aplinkoje, kurioje teigiamai vertinamas bendravimo procesas. Todėl mokymosi procese nepaprastai svarbus mokytojo bendravimas, palaikymas, supratimas, pripažinimas ir dėmesys.

Mokytojo elgesys, pamokoje organizuotas darbas, trukdantis pasiekti sėkmę atliekamoje veikloje, nesuteikiantis mokiniui pastiprinimo, neugdo teigiamo požiūrio į mokymąsi, o sukelia pavojų frustracijai atsirasti (Rimkevičienė, 2001). Taigi frustraciją galima įvardyti kaip mokymosi motyvacijos silpnėjimo veiksnį, atsirandantį tada, kai iš vaiko atimama galimybė atliekamoje veikloje patirti sėkmę. Sunkios, savarankiškai, pasitikint savo jėgomis neįveikiamos užduotys, neleistinas pedagogui elgesys, kai mokytojas, nepažinodamas mokinio kaip asmenybės, bendrauja neatsižvelgdamas į jo poreikius, asmenybės ypatumus.

Mokymosi motyvacijai didelę įtaką turi vilčių teorija, kartais tapatinama su gerų rezultatų motyvacija. Individas, vadovaudamasis lūkesčiais, pasirenka iš alternatyvių poelgio, elgesio modelių tą, kuris labiausiai atitinka jo lūkesčius. Tačiau labai dažnai mokinio įsivaizduojamas rezultatas nesuteikia laukto vidinio pasitenkinimo. Priežasčių gali būti daug. Viena iš jų, kai mokiniui nepatinka mokytojo asmenybė, mokytojo bendravimo stilius, dėstomas dalykas, draugų tarpusavio santykiai. Tai reiškia, kad mokinio sėkmės, laimės, gerų rezultatų poreikiai ir lūkesčiai liko nepatenkinti. Nepatenkinus poreikių susilpnėja mokinio dėmesingumas mokslui ir tai gali tapti viena iš mokymosi motyvacijos silpnėjimo prielaidų. Bausmės už klaidas kenkia pozityviam mokymuisi, nes klaidos neatsiejamos nuo mokymosi proceso. Svarbu ne pačios klaidos, svarbu sugebėti iš jų mokytis (ką man daryti, kad iš jų būtų naudos, ką galiu padaryti, kokių dar esama galimybių, aha: šitaip negalima, ko galiu išmokti).

Vadinasi, patenkinus aptartus mokinių poreikius užtikrinamas ne tik mokymosi motyvacijos palaikymas, bet ir sėkmingas mokymasis. Patenkinus visus asmenybės poreikius pasiekiamas labai reikšmingas rezultatas: įsisąmoninti poreikiai perauga į motyvus, o tai ir nukreipia asmenybę motyvuotai veiklai.

2.4. Sėkmingo ugdymo(si) kriterijai

Nuolatinės mokymosi nesėkmės ir psichologinis diskomfortas mokykloje anksti sutrikdo vaikų mokymosi motyvaciją. Vieni iš jų ima bėgti iš mokyklos, kiti agresyviai elgtis

su mokytojais ir bendraklasiais, dar kiti užsisklendžia savyje, atsiranda bendravimo ir bendradarbiavimo problemų (Indrašienė, 2009).

Motyvaciją, kaip pagrindinę mokymosi proceso sėkmės sąlygą, nagrinėjo daugelis šalies (Butkienė, Kepalaitė, 1996; Rupšienė, 2000; Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004; Indrašienė, 2009 ir kt.) ir užsienio (Cooper, 1993; Petty, 2006, 2008; Pintrich, Schunk 1996; Moon, 2006; Theobald, 2006 ir kt.) mokslininkų. Tyrėjų nuomone, motyvacija yra pagrindinė priemonė norint pasiekti gerų mokslo rezultatų bei gerinti mokinių pažangumą ir galutinis mokymo proceso rezultatas.

Tyrimais (Moon, 2006) nustatyta, kad gerai besimokantiems būdinga stipri vidinė motyvacija, priverčianti sąmoningai mokytis, siekti profesionalių žinių. Vis dėlto, mokslininkės teigimu, silpniesiems ir mokymosi nesėkmes patiriantiems mokiniams daug svarbesnė tampa išorinė motyvacija: mokytis dėl paskatinimo, pripažinimo, aukštesnio statuso. Taigi stipri teigiama motyvacija gali tapti kompensuojamu faktoriumi, neturint žinių arba gebėjimų. Todėl mokinių poreikių nepatenkinimas kelia grėsmę silpnėti mokymosi motyvams, o tai sudaro prielaidas atsirasti neigiamam požiūriui į mokymąsi. Pedagogai norėdami sėkmingai optimizuoti mokymosi procesą turi išmanyti arba nustatyti, ko vaikas tikisi iš mokytojų.

Pažymėtina emocinių poreikių svarba kaip pagrindas emocinei motyvacijai, kuri vaikui suteikia stiprybės, priverčia aktyviai veikti ir atkakliai siekti užsibrėžtų tikslų. Neigiami jausmai, sukelti nuolatinio nerimo, baimės, streso, patirto mokykloje, pašalina iš mokinio pasąmonės teigiamus mokymosi motyvus ir sudaro prielaidą frustracijai atsirasti arba net tapti agresijos priežastimi.

Neigiamą įtaką mokymosi motyvacijai, L. Jovaišos nuomone (2001), turi „poreikių tenkinimo monotoniškumas“. Tai paaiškinama tuo, kad mokinių poreikiai dažniausiai yra tenkinami vienodai: atliekamos tos pačios užduotys, užsiimama ta pačia veikla. Todėl siekiant išvengti monotoniškumo būtina taikyti skirtingus pastiprinimus.

Mokiniams, turintiems didesnę bendravimo poreikį, afiliacija padeda pasiekti daug geresnių rezultatų toje aplinkoje, kurioje teigiamai vertinamas bendravimo procesas. Todėl mokymosi procese nepaprastai svarbus mokytojo bendravimas, palaikymas, supratimas, pripažinimas ir dėmesys.

Mokytojo elgesys, pamokoje organizuotas darbas, trukdantis pasiekti sėkmę atliekamoje veikloje, nesuteikiantis mokiniui pastiprinimo, neugdo teigiamo požiūrio į mokymąsi, o sukelia pavojų frustracijai atsirasti (Rimkevičienė, 2001). Taigi frustraciją galima įvardyti kaip mokymosi motyvacijos silpnėjimo veiksnį, atsirandantį tada, kai iš vaiko atimama galimybė atliekamoje veikloje patirti sėkmę. Sunkios, savarankiškai, pasitikint savo

jėgomis neįveikiamos užduotys, neleistas pedagogui elgesys, kai mokytojas, nepažinodamas mokinio kaip asmenybės, bendrauja neatsižvelgdamas į jo poreikius, asmenybės ypatumus.

Naujausieji R. Carr, T. Lovat, N. Clement, R. Pring tyrimai rodo, kad vertybių ugdymas yra neatskiriama veiksmingo mokymo sudedamoji dalis, nes *mokymo kokybę daug lemia tai, į ką orientuotas mokymas – į turinį ar mokinį, į procesą ar rezultatą?* Mokymo orientavimas į vaiką ir procesą sukuria prasmingo mokymosi pagrindus. Ši orientacinė nuostata nulemia, kokiomis vertybėmis mokytojas grindžia savo mokymo tikslus, mokymo koncepciją, kuo vadovaujasi priimdamas sprendimus. Ar jis skatina mokinių diskusijas, kritišką mąstymą, gebėjimą susidaryti nuomonę keliant alternatyvas, ieškoti mokymosi prasmės?

Pamoka laikoma sėkminga, kai sėkmę patiria abu: tiek mokytojas, tiek mokinys. Sėkmingai pamokai nepakanka vien gero pamokos plano. Mokytojas nepatirs sėkmingos pamokos skonio, jei neturės gerų santykių su mokiniais.

Mokytojas *turi įgyti mokinių pasitikėjimą*, mokiniai turi nebijoti klausti, diskutuoti. Kiekvienas iš jų turi pasiekti optimaliausių rezultatų. Tik kai kiekvienas mokinys pasiekia maksimaliai tai, ką jis gali, mes galime sakyti, kad *pamoka buvo sėkminga*.

Tik tuomet, jei mokinys tikės mokymosi sėkme ir vertins mokymąsi, jis galės įveikti sunkumus, skirdamas mokymuisi daugiau laiko ir pastangų. Mokymosi motyvaciją, ypač kai mokinys nelabai pasitiki savo jėgomis ir mokymosi sėkme, galima didinti ją paskatinant, pagiriant ir skiriant užduotis, kurias jis pajėgus atlikti. Atlikęs užduotį mokinys patiria sėkmę, įgyja daugiau pasitikėjimo savimi, o paskatintas drąsiau imasi kitų, jau sudėtingesnių užduočių. Tačiau užduotis neturėtų būti per lengva aukštesnių gebėjimų ir labiau motyvuotiems mokiniams, nes jie gali prarasti susidomėjimą, atlikti ją mechaniškai ir nieko naujo neišmokti. „Sėkmė turi tapti *kiekvieno* mokinio kasdienybe, antraip kai kurie iš jų praras pasitikėjimą savo jėgomis ir nepajėgs mokytis.

Mokymosi sėkmė yra neatsiejama nuo pačio mokymo(si) proceso. Pagal Valstybinę švietimo 2013–2022 metų strategiją mokėjimo mokytis kompetencija sėkmingai ugdoma tokiais būdais:

- Skirtingų pasiekimų lygio mokiniams turėtų būti skiriamos įvairaus sudėtingumo užduotys (nuo paprastų, vienos srities žinių ir vienos procedūros taikymo iki reikalaujančių kelių sričių žinių ir gebėjimų bei kritinio mąstymo taikymo), kad visi mokiniai galėtų patirti sėkmę;

- Mokiniamis turėtų būti sudarytos sąlygos dirbti individualiai ar grupėse jiems tinkamu tempu;
- Atliekantiems užduotį mokiniams, esant reikalui, turėtų būti suteikta pagalba;
- Turėtų būti galimybę blogai atliktą užduotį taisyti, kol bus pasiektas tinkamas rezultatas;
- Už gerai atliktas užduotis ar jų dalis reikėtų mokinius pagirti ar kitaip paskatinti.

Kadangi sėkmingas mokinių mokymasis grindžiamas atradimo džiaugsmu, o mokytojui visi mokiniai turėtų būti vienodai svarbūs, specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams mokytojai turėtų individualizuoti ir diferencijuoti skiriamas užduotis pagal jų gebėjimus. Taip pat mokytojų ruošiamą mokomąją medžiagą turėtų būti siejama su gyvenimo praktika ir kiekvieno mokinio poreikiais. Sėkmingą mokinio dalyvavimą ugdymo procese labiausiai lemia mokymosi motyvacija, kuri skatina mokinį įsijungti į organizuojamą veiklą, aktyviai dalyvauti ugdymo procese. Patenkinus pagrindinius mokinių poreikius ir leidus mokiniui ugdymo procese jaustis saugiam, nuolatos pagirtam bei paskatintam iš šalies bei gebančiam įveikti jam skiriamas užduotis, užtikrinsime ne tik sėkmingą mokymosi motyvacijos palaikymą bet kartu ir kursim puikias sąlygas sėkmingo mokymo(si) organizavimui, kurio metu bus patenkintas ne tik mokinytis bet ir mokytojas.

3. SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ TURINČIŲ MOKINIŲ SĖKMINGO UGDYMO(SI) KRITERIJAI SOCIALIZACIJOS CENTRUOSE TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija

Sėkmingą mokinio dalyvavimą ugdymo procese lemia mokymosi motyvacija, kurią neretai sutrikdo nuolatinės mokymosi nesėkmės ir psichologinis diskomfortas mokykloje. Motyvaciją, kaip pagrindinę mokymosi proceso sėkmės sąlygą, nagrinėjo daugelis šalies (Butkienė, Kepalaitė, 1996; Rupšienė, 2000; Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004; Indrašienė, 2009 ir kt.) ir užsienio (Cooper, 1993; Petty, 2006, 2008; Pintrich, Schunk 1996; Moon, 2006; Theobald, 2006 ir kt.) mokslininkų. Tyrėjų nuomone, motyvacija yra pagrindinė priemonė norint pasiekti gerų mokslo rezultatų bei gerinti mokinių pažangumą ir galutinis mokymo proceso rezultatas.

Mokymo(si) metodų pritaikymas teigiamai lemia ne tik pamokos kokybę, bet ir mokinių emocinę savijautą, sužadina jų susidomėjimą. Pajutę sėkmę, mokiniai ima siekti vis daugiau – didėja mokymosi motyvacija. Kiekvienas mokinys jaučiasi esąs pripažįstamas. Mokytojai, mokydami visus mokinius vienodais būdais, gali pastebėti, kad ne visi mokiniai vienodai įsisavina mokomąją medžiagą. Ugdymo(si) būdai gali būti parenkami pagal mokytojo mokymo stilių, mokinių mokymosi stilių, naudojami tradiciniai ar aktyvaus mokymo(si) metodai. Labai svarbu žinoti, kaip tenkinti specialiuosius ugdymosi poreikius, kaip „apeiti“ mokymosi sunkumus, kaip suteikti mokiniui galimybę pajusti sėkmę. Mokymosi sunkumai gali būti kompensuojami tik žinant sėkmingiausius mokymo būdus, „apeinančius“ kiekvieną sutrikimą. Tiesa, ugdymo(si) metodų parinkimas, atliepiant mokinio poreikius, yra vienas iš mokymosi motyvacijos skatinimo būdų.

Socializacijos centruose besimokantys specialiujų ugdymosi poreikių turintys mokiniai susiduria su įvairiausiais mokymosi sunkumais. Norint pasiekti sėkmingą mokymą(si) socializacijos centruose mokytojai dirbantys su specialiujų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais turi gebėti tenkinti specialiuosius šių mokinių poreikių ir kas svarbiausia sudaryti sąlygas mokinių mokymosi motyvacijai formuotis.

Socializacijos centrų klausimu pradėjau domėtis gana seniai, dar 2014 metais socialinės pedagogikos studijose rašydama darbą tema: „Prevenicinio darbo organizavimo

ypatumai socializacijos centre“ atlikau tyrimą siekdama iširti prevencinio darbo organizavimo ypatumus socializacijos centre. Tyrime dalyvavo keturi iš šešių šiuo metu Lietuvoje veikiančių socializacijos centrų. Atliekant tyrimą buvo siekiama gauti bendrą informaciją apie prevencinio darbo organizavimo ypatumus socializacijos centruose. Tyrimo metu, aplankius keturis Lietuvoje veikiančius socializacijos centrus pastebėjau didelį specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių paplitimą socializacijos centruose. Atsižvelgiant į tai, 2016 metais atlikau tyrimą tema: „Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijai socializacijos centruose“. Tyrime dalyvavo vieno socializacijos centro mokytojai dirbantys su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais, bei specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai ir pagalbos mokiniui specialistai. Atliekant tyrimą buvo siekiama gauti informaciją apie specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių mokymąsi ir mokymą bei pagalbos organizavimą, norint išsiaiškinti šių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijus.

Tyrimo tikslas – atskleisti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijus socializacijos centruose.

Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijams socializacijos centre atskleisti buvo pasirinktas kokybinis tyrimo metodas, kuris apibūdinamas kaip giluminis vienos nedidelės socialinės realybės pjūvis, kai išsamiai, sistemingai renkamos žinios apie reiškinį ar individą (Girdzijauskienė, 2006). Pasak Tidikio (2003), daugelis tyrinėtojų sutaria dėl tokių kokybinio tyrimo charakteristikų:

- Tyrinėtojas kaip pagrindinis duomenų rinkimo instrumentas;
- Duomenų analizė remiasi atsižvelgiant į individualius respondentų skirtingumus;
- Dėmesys dalyvių raiškai, jų nuomonei.

Kokybinis tyrimas tinkamiausias siekiant atskleisti požiūrį ir pedagoginę patirtį, nes gaunama įvairiapusė informacija, kuri leidžia praplėsti tiriamą problemą, nagrinėti ją platesniu aspektu.

Tyrimo instrumento pristatymas. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimui buvo pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas, kuris apibrėžiamas kaip pokalbis pagal iš anksto paruoštus klausimus. Interviu metodas leidžia susidaryti visuminį vaizdą apie konkrečią patirtį (Kardelis, 2007). Pusiau struktūruotas interviu paprastai yra veiksmingesnis, nes kryptingai užduodami su tyrimo problema susiję klausimai. Kadangi pusiau struktūruotame interviu klausimai ir netgi priimtini atsakymai yra iš anksto apibrėžti, todėl atsakymai gali būti vertinami pagal turinio tinkamumą.

Pusiau struktūruotą interviu skirtą moksleiviams sudarė 15 klausimų (žr. 1 priedas). Pirmasis interviu klausimas buvo skirtas išsiaiškinti kaip specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai jaučiasi mokykloje. Likusieji klausimai buvo suskirstyti į keturias tiriamąsias sritis:

- Pastangos mokytis ir jas lemiantys veiksniai(2 – 5 kl.);
- Pamokų metu skiriamos užduotys bei mokymosi sunkumų įveikimas (6 – 9 kl.);
- Mokytojų ugdytinių vertinimo ypatumai (10 – 12 kl.);
- Demografiniai klausimai(13 – 15 kl.).

Interviu skirtą mokytojams dirbantiems su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais socializacijos centruose gyvenančiais mokiniais sudarė 18 klausimų(žr. 2 priedas). Pirmasis klausimas buvo skirtas išsiaiškinti kaip mokytojai supranta sėkmingą mokymą(si). Likusieji klausimai buvo suskirstyti į 5 tiriamąsias sritis:

- Atmosfera klasėje bei savijauta pamokų metu(2 – 3 kl.);
- Mokinių skatinimas bei vertinimas (4 – 6 kl.);
- Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymo ypatumai(7 – 13 kl.);
- Bendradarbiavimas su kolegomis(14 kl.);
- Demografiniai klausimai(15 – 18 kl.).

Interviu skirtą pagalbos mokiniui specialistams organizuojantiems pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems centre gyvenantiems mokiniams sudarė 15 klausimų(žr. 3 priedas). Pirmieji du klausimai buvo skirti išsiaiškinti pagalbos mokiniui specialistų nuomonę apie sėkmingą mokimą(si). Likusieji klausimai buvo suskirstyti į n tiriamąsias sritis:

- Pagalbos organizavimas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams(3 – 5 kl.);
- Bendradarbiavimas su kolegomis(6 – 9 kl.);
- Individualizuotų ir pritaikytų programų ruošimas(10 – 11 kl.);
- Demografiniai klausimai(12 – 15 kl.).

Prieš pateikiant interviu klausimus, informantai buvo supažindinti su darbo tema ir tyrimo tikslu. Gavus sutikimus pokalbiai buvo įrašomi diktafonu. Galutiniai rezultatai buvo protokoluojami.

Tyrimo buvo naudojamas *ekspertavimo metodas* siekiant patikrinti gautus rezultatus, bei sužinoti, ar sudarytas tyrimo instrumentas atskleidžia nagrinėjamą problemą. Prieš pateikiant klausimus respondentams, buvo pateikti kontroliniai interviu vienam iš specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių besimokančių socializacijos centre taip pat vienam iš mokytojų dirbančių su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais socializacijos

centre bei pagalbos mokiniui specialistui, norint išsiaiškinti ar klausimai suformuluoti teisingai.

3.2. Tyrimo organizavimas

Tyrimas buvo vykdomas 2016 metų sausio, vasario ir kovo mėnesiais. Buvo susisiekiama su socializacijos centro direktore ir paprašyta leidimo atvykti į centrą paimti interviu iš specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių centre besimokančių mokinių, mokytojų vedančių pamokas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams bei pagalbos mokiniui specialistų. Į socializacijos centrą buvo važiuojama ir interviu klausimai užduodami asmeniškai respondentams.

Pusiau struktūruoto interviu turinys nagrinėtas taikant kokybinės turinio (content) analizės metodą. Duomenų kokybinė turinio analizė atlikta keturiais žingsniais: 1. daugkartinis teksto skaitymas; 2. manifestinių kategorijų išskyrimas, remiantis „raktiniais“ žodžiais; 3. kategorijų turinio skaidymas į subkategorijas; 4. kategorijų ir subkategorijų interpretavimas ir pagrindimas iš teksto ekstrahuotais įrodymais (Žydzžiūnaitė ir kt., 2005). Kadangi turinio (content) analizė remiasi interpretacija, todėl kategorijų išskyrimas nėra automatiška, mechaninė technika, bet kūrybiškas interpretavimo procesas, siekiant atkoduoti tekste esančias prasmes (Tidikio, 2003; Bitinas, Rupšienė, Žydzžiūnaitė, 2008).

Taip pat pusiau struktūruoto interviu keletas klausimų buvo nagrinėjami pasitelkiant trianguliacijos metodą, kuris apibūdinamas kaip pastanga visapusiškiau iširti reiškinį tiriant jį iš skirtingų taškų. Buvo pasitelkta viena iš trianguliacijos rūšių - **matavimo trianguliacija**, kuri apibūdinama kaip kelių matavimo instrumentų naudojimas to paties reiškinio tyrimui. Analizuojant tam tikrus klausimus buvo naudojami trys interviu skirti specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, mokytojams dirbantiems su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniams bei pagalbos mokiniui specialistams. Interviu buvo paruošti klausimai skirti nagrinėti tą patį reiškinį iš trijų skirtingų pozicijų t.y. mokinių, mokytojų bei pagalbos mokiniui specialistų požiūriu.

3.3. Tyrimo rezultatai

Tyrimo dalyvių charakteristika

Respondentams atrinkti buvo naudojama tikslinė atranka, kai pats tyrėjas nusprendžia, kokius respondentus atsirinkti ir įžvalgos daromos tik apie pasirinktą grupę bei nagrinėjamą reiškinį (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Populiaciją sudarė asmenys turintys specialiųjų ugdymosi poreikių bei gyvenantys socializacijos centre. Tai buvo šeši įvairaus amžiaus socializacijos centro ugdytiniai (Žr. 1 lentelė).

1. lentelė. Informacija apie mokinius.

Mokinio amžius	Klasė	Gyvenimo centre laikas
16 metų	9 klasė	4 mėnesiai
17 metų	10 klasė	1,5 mėnesio
17 metų	10 klasė	5 mėnesiai
16 metų	10 klasė	4 mėnesiai
16 metų	9 klasė	2 metai su pertraukomis
16 metų	9 klasė	6 mėnesiai

Paaikėjo, kad interviu dalyvavę specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai, buvo 16 – 17 metų amžiaus jaunuoliai, du iš jų 17 metų, o likę keturi 16 metų. Tai buvo mokiniai besimokantys 9 – 10 klasėse, mokymasis pasiskirstė tolygiai: trys mokiniai mokosi devintoje klasėje ir trys dešimtoje. Pažymėtina, kad socializacijos centro auklėtinių gyvenimo centre laikas nėra labai ilgas. Tik vienas iš šešių tyrime dalyvavusių mokinių centre gyvena jau antrus metus su pertraukomis, likusieji 4 mokiniai centre gyvena nuo 4 – 6 mėnesių, o vienas iš apklaustųjų moksleivių tik 1,5 mėnesio.

Taip pat atliekant tyrimą buvo atsitiktinai pasirinkti keturi socializacijos centre dirbantys mokytojai, vedantys pamokas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams.

2.lentelė. Informacija apie mokytojus.

Amžius	Išsilavinimas	Kvalifikacinė kategorija	Darbo stažas
39	Aukštasis	Vyr. mokytoja	11 metų

42	Aukštasis	Mokytoja	1 metai
37	Aukštasis	Mokytojas	6 metai
48	Aukštasis	Vyr. mokytojas	8 metai

Paaiškėjo, kad apklausti mokytojai, kurie veda pamokas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems socializacijos centre gyvenantiems mokiniams, yra maždaug vidutinio amžiaus, jų amžiaus vidurkis 41 metai. Tai atskleidžia jauną mokytojų kolektyvą. Pabrėžtina, kad visi mokytojai yra įgiję aukštąjį išsilavinimą. Du iš apklaustųjų mokytojų buvo vyrai ir dvi moterys. Taip pat du mokytojai turi vyr. mokytojo kvalifikacines kategorijas ir du mokytojo kvalifikacines kategorijas. Mokytojų darbo socializacijos centre vidurkis yra 6,5 metų, tačiau pabrėžtina, kad vienas iš mokytojų centre dirba tik metus laiko, o yra dirbančių net 11 metų.

Atliekant tyrimą centre ir aiškinantis specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijus, norint gauti kuo tikslesnę bei išsamesnę informaciją, be specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ir jiems pamokas vedančių mokytojų, taip pat buvo apklausti socializacijos centre dirbantys pagalbos mokiniui specialistai. Atlikus tyrimą paaiškėjo kad pagalbos mokiniui specialistai dirbantys socializacijos centre yra jauni žmonės, kuriems truputį virš trisdešimties metų ir jie turi aukštuosius išsilavinimus. Pažymėtina tai, kad specialistų kvalifikacinės kategorijos yra žemiausios, bet tai gali lemti jaunas specialistų amžius. Pagalbos mokiniui specialistai socializacijos centre dirba nelabai seniai 3 – 4 metus.

Atliekant tyrimą buvo norima sužinoti mokytojų, dirbančių su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniams bei pagalbos mokiniui specialistų, organizuojančių pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, nuomonę apie sėkmingą mokymą(si).

3.lentelė. **Sėkmingas mokymas(is).**

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Teiginiai apibūdinantys sėkmingą mokymą(si)	Pažangos darymas	„Sėkmingas mokymasis yra kai mokinys daro pažangą“.	1

	Naujų dalykų išmokimas	„Sėkmingas mokymasis yra kai mokinys kažką naujo sužino, kažko išmoksta“, „Sėkmingas mokymasis tai mokytojo ir mokinio bendros pastangos vienam bendram tikslui pasiekti – išmokti bei sužinoti kažką naujo“, „Sėkmingas mokymasis apima išmokimą“.	3
	Atgalinio ryšio gavimas	„Tai kuomet mokytojo ir mokinio darbo metu pavyksta gauti atgalinį ryšį“, „Tai mokinių pastangos atlikti tam tikras užduotis ir pastebimi rezultatai“, „Gebėjimą tinkamai pritaikyti žinias ir patirtį“.	3
	Mokymas(is) pagal gebėjimus	„Tai mokymasis, kuris atitinka vaiko galias ir gebėjimus“.	1

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad specialistai dirbantys socializacijos centre su specialiuju ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais sėkmingo mokymo(si) kriterijus dažniausiai supranta ir apibūdina kaip naujų dalykų išmokimą bei atgalinio ryšio apie išmokus dalykus gavimą, kuomet mokiniai noriai pritaiko praktiškai naujai išmokus dalykus bei žinias.

Atliktu tyrimu siekta išsiaiškinti kaip socializacijos centre besimokantys specialiuju ugdymosi poreikių turintys mokiniai jaučiasi mokykloje.

4.lentelė. Mokinių savijauta mokykloje.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Savijautos rūšys	Savijauta gera	„<...> jaučiuosi gerai“, „Gera“, „Savijauta gera“, „Savijauta mokykloje gera“.	6
	Draugų palaikymas	„<...>nesu užgauliojamas žeminamas draugų“, „<...>nesu atstumtas draugų“, „gerai sutariu su draugais“.	3
	Mokytojų palaikymas	„sutariu neblogai su mokytojais“, „nesu išskiriamas iš kitų mokinių“.	2
	Jaučiamas nesaugumas	„kuomet prisišneki kažką, kiti bendraamžiai gali ir į galvą užvažiuoti“.	1

Atlikus rezultatų analizę, paaiškėjo, kad visi apklausti socializacijos centro auklėtiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, mokykloje jaučiasi gerai. Pusė apklaustųjų pažymėjo, jog mokykloje jaučia draugų palaikymą, gerai jaučiasi tarp bendraamžių „<...>nesu užgauliojamas žeminamas draugų“, „<...>nesu atstumtas draugų“, „gerai sutariu su draugais“. Šiek tiek mažiau, nei pusė mokinių pasisakė, kad neblogai sutaria su mokytojais bei nesijaučia išskiriami iš kitų klasės mokinių. Svarbu paminėti, kad vienas iš informantų mokykloje ne visada jaučiasi labai saugus „kuomet prisišneki kažką, kiti bendraamžiai gali ir į galvą užvažiuoti“. Apibendrinant visus rezultatus galima teigti, kad bendra mokinių savijauta mokykloje yra gera, mokiniai yra palaikomi draugų bei mokytojų ir tik maža jų dalis kartais jaučiasi nesaugiai.

Taip pat norint patikslinti mokinių interviu rezultatus buvo domėtasi ir mokytojų apie jų savijautą vedamų pamokų metu bei pamokų metu tvyrančią atmosferą.

5. lentelė. Mokytojų savijauta mokykloje ir pamokos atmosfera.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Mokytojų jausmai	Teigiami	„Jaučiuosi labai gerai“, „Pamokų metu dažniausiai jaučiuosi gerai“, „laisvai jaučiuosi savo vedamų pamokų metu ir taip leidžiu jaustis mokiniams“.	3
	Neigiami	„Pačioje pradžioje buvo labai sudėtinga, nes mokiniai labai tyrinėja ir išbando naujus žmones, užduoda įvairius klausimus ir pan.“	1
Nuotaika klasėje	Labai įvairi	„Iš tikrųjų labai įvairiai“, „būna labai įvairi, niekada ji nebūna vienoda“, „Atmosfera būna labai įvairi“.	3
	Priklauso nuo pamokos temos	„kartais ir tema būna neįdomi“, „Viskas priklauso nuo metų laiko, pamokos temos ir pan.“, „viskas dažniausiai priklauso nuo pamokos temos“.	3
	Priklauso nuo mokinių nuotaikos	„Viskas priklauso nuo mokinių nuotaikos“, „viskas dažniausiai priklauso nuo klasės mokinių nuotaikos“.	2

Atlikus mokytojų rezultatų analizę apie klasėje tvyrančią atmosferą pamokų metu bei asmeninę jų savijautą, paaiškėjo, kad didžioji dauguma mokytojų savo vedamų pamokų metu jaučiasi gerai ir labai gerai, tai pažymėjo beveik visi apklaustieji mokytojai. Sunkumų patiria tik vienas iš apklaustų mokytojų, tačiau pabrėžtina, kad mokytojo darbo laikas centre dar labai trumpas ir sunkumai galimai kyla dėl adaptavimosi naujoje institucijoje. Taip pat pažymėtina tai, kad mokytojai ne tik patys gerai jaučiasi vedamų pamokų metu bet ir intensyviai bando sukurti tokią atmosferą, kurioje gerai jaustųsi ir mokiniai „*dažnai tenka improvizuoti, nes ateini pasiruošęs pamokai ir matai, kad tai, ką esi suplanavęs nepavyks, reikia kažką keisti, visada stengiesi kažkokiais būdais sudominti mokinius, nes priversti pas mus juos mokytis yra neįmanoma*“. Kalbėdami apie atmosferą tvyrančią klasėje pamokų metu, mokytojai pabrėžė, kad atmosfera dažniausiai būna labai įvairi ir ji dažniausiai priklauso nuo vedamos pamokos temos bei mokinių nuotaikos tą pamoką. Labai svarbu pabrėžti tai, kad mokytojai stengiasi prisitaikyti prie esamos situacijos ir kurti teigiamą atmosferą pamokų metu „*Atmosfera būna labai įvairi, viskas dažniausiai priklauso nuo klasės mokinių nuotaikos, pamokos temos. Atsižvelgiant į tai bandoma visada kurti tik teigiamą atmosferą bei teigiamus tarpusavio santykius*“. Taip pat džiugina tai, kad mokytojai neatsisako griežtai nestruktūruotų pamokų bei pajuokavimų organizuodami užsiėmimus mokiniams „*mūsų pamokas visada lydi juokas ir linksmybės*“.

Apibendrinant mokinių ir mokytojų savijautą mokykloje bei pamokų metu galima teigti, kad tiek mokinių, tiek mokytojų savijauta mokykloje ir pamokų metu yra gera. Mokytojai stengiasi pamokų metu kurti jaukią atmosferą ir iš mokinių atsakymų matyti, jog tai yra jaučiama. Norėdami, kad mokiniai stengtųsi ir jaustųsi gerai pamokų metu, mokytojai dažnai improvizuoja kurdami savo pamokos planą ir vedamų pamokų temas stengiasi pritaikyti pagal mokinių gebėjimus bei nuotaikas.

Autorių teigimu labai svarbu sukurti palankią mokymo aplinką, kurioje net ir sunkiai suvokdamas temą, mokinyš nepasimestų, jaustųsi saugus (Senge P., 2008). Sėkmingą mokinio dalyvavimą ugdymo procese lemia mokymosi motyvacija, kurią neretai sutrikdo nuolatinės mokymosi nesėkmės ir psichologinis diskomfortas mokykloje. Atsižvelgiant į autorių teigimus apie tai, kad mokinio mokymuisi labai svarbi yra jo savijauta mokykloje ir gautus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad socializacijos centre vyraujanti teigiama atmosfera bei mokinių jautimasis saugiais pamokų metu daro teigiamą įtaką mokinių mokymosi motyvacijai bei mokymosi sėkmingumui.

Tyrimu domėtasi dėl kokių priežasčių specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai stengiasi mokytis. Remiantis atsakymais buvo galima išskirti pagrindinius veiksnius skatinančius specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus gerai mokytis.

6. lentelė. Mokymąsi lemiantys veiksniai.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Pastangos mokytis	Asmeninė nauda	„Stengiuosi tam, kad galėčiau kažką pasiekti“, „Stengiuosi tam, kad man pačiam būtų geriau“, „Dėl savęs“, „tik dėl savęs“,	4
	Gerai įvertinimai	„svarbūs geri įvertinimai“, „svarbūs įvertinimai“, „svarbūs ir geri pažymiai“,	3
	Draugų vertinimas	„svarbu draugų nuomonė apie mane“,	1
	Mokytojų paskatinimai	„svarbu mokytojų paskatinimai“, „<...>mokytojų paskatinimai“, „	2
	Gaunamos žinios	„svarbiausios gaunamos žinios“,	1
	Nesvarbi niekieno nuomonė	„nesvarbi ir draugų bei mokytojų nuomonė apie mane“, „man nėra svarbi draugų nuomonė apie mane“, „nėra svarbus klasės draugų pripažinimas ar mokytojų nuomonė apie mane“, „man nėra svarbi nei draugų nuomonė nei mokytojų“	4
	Nesistengiu mokytis	„Nesistengiu mokytis“, „Mokytis aš nesistengiu“.	2

Paaiškėjo, kad dažniausiai mokiniai stengiasi mokytis dėl asmeninės naudos. Po interviu paaiškėjo, kad didžioji dauguma mokinių pamokų metu stengiasi dėl savęs tam, kad galėtų kažką pasiekti, kad jiems patiems būtų geriau. Mokinių pastangos pamokų metu siejamos su jų ateities planais. Mokiniai mano, kad kažko išmokę mokykloje jie turės galimybę ateityje susirasti darbą ir užsidirbti pinigų pragyvenimui. Taip didžioji dauguma mokinių interviu metu paminėjo, kad jiems visiškai nėra svarbi kitų mokinių bei mokytojų nuomonė apie juos, jie nesistengia mokytis vien tam, kad būtų gerai vertinami aplinkinių. Pusė apklaustųjų vaikinų interviu metu pabrėžė, kad jiems mokantis labai svarbu yra aukšti įvertinimai. Taip pat mokiniai pabrėžė, kad įvertinimai yra svarbūs tik dėl to, kad gerai mokantis jie išleidžiami atostogauti į namus „svarbūs ir geri pažymiai bei įvertinimai bet tik

dėl to, kad nuo jų priklauso atostogos“. Du mokiniai pasisakė, kad jie stengiasi mokytis, nes jiems svarbūs yra mokytojų paskatinimai. Tik vienas iš visų apklaustųjų pasisakė, kad mokytis jį skatina pamokų metu įgyjamos naujos žinios. Net du mokiniai atsakė, jog mokytis visiškai nesistengia, nes nemato tam reikalo ir prasmės „*Nesistengiu mokytis, nesimokau, sėdžiu pamokose ir viskas, pasakau mokytojui, kad parašytų keturis ir viskas*“, „<...>čia galima nesimokyti ir gauti gerus pažymius“. Šie atsakymai parodo motyvacijos mokytis stoka bei lengvabūdišką mokinių požiūrį į mokslus, o taip pat atskleidžia, kad centre besimokantiems mokiniams gauti teigiamus įvertinimus nėra sudėtinga, užtenka tyliai ir ramiai sėdėti bei nieko neveikti pamokų metu.

Atliekant tyrimą ir bendraujant su specialiuųjų ugdymosi poreikių turinčiais socializacijos centro mokiniais, buvo norima sužinoti kaip dažnai ir kokių paskatinimų mokiniai sulaukia iš savo mokytojų pamokų metu.

7. lentelė. Paskatinimų gavimas.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Paskatinimų dažnumas	Dažnai	„Paskatinimų sulaukiu dažnai“, „Dažnai“, „Kiekvieną pamoką“.	3
	Retkarčiais	„Retkarčiais“, „Nelabai dažnai“.	2
	Niekada	„Jokių paskatinimų iš mokytojų nesulaukiu“.	1
Paskatinimų rūšys	Pagyrimai	„Sulaukiu pagyrimų“, „Gerus žodžius už pastangas“, „<...>žodiniiais paskatinimais“.	3
	Gerai įvertinimai	„<...>kartais rašo gerus įvertinimus“, „geru pažymiu“, „rašo aukštus įvertinimus“, „žada gerus įvertinimus“.	4
	Pliusai	„rašo plusus už gerą elgesį“, „Pliusai“.	2
	Dovanėlės	„žada dovanėles“.	1

Atliktas tyrimas padėjo sužinoti, kad specialiuųjų ugdymosi poreikių turintys centro mokiniai iš mokytojų pamokų metu paskatinimų sulaukia gana dažnai. Net pusė apklaustųjų mokinių pažymėjo, kad paskatinimų sulaukia dažnai, du mokiniai pasisakė paskatinimų sulaukiantys retkarčiais ir tik vienas mokinytis pasisakė paskatinimų iš viso nesulaukiantis. Svarbu pažymėti, kad mokinytis paminėjo, jog mokytojui jam neskiria jokių paskatinimų nei ragindami dirbti daugiau, nei mažiau „Jokių paskatinimų iš mokytojų nesulaukiu, nesako, kad

dirbčiau daugiau ar mažiau“. Šitoks mokinio atsakymas leidžia manyti, kad į nedirbantį mokinį dėmesys nėra kreipiamas. Atliekant tyrimą ir bendraujant su mokiniais apie paskatinimų skyrimo dažnumą pavyko išsiaiškinti kokius paskatinimus dažniausiai gauna mokiniai pamokų metu. Daugiau nei pusė mokinių pasisakė, kad mokytojai pamokų metu dažniausiai skatina mokinius gerais įvertinimais. Taip pat pusė mokinių atskleidė, kad mokytojų paskatinimai pasireiškia žodiniais pagyrimais. Kiti mokiniai paminėjo, kad mokytojai skatina plusais ir vienas mokinyas atskleidė, kad žadamos skatinančios dovanėlės. Svarbiausia paminėti tai, kad mokiniai akcentavo jog paskatinimų skyrimas dažniausiai priklauso nuo mokinių elgesio. Mokiniai sulaukia paskatinimų tik tuomet, kai pamokų metu elgiasi drausmingai, klauso savo mokytojų *„Dažniausiai už pastangas ar bent drausminga elgesį rašo aukštus įvertinimus“*. Svarbu pažymėti, kad mokiniams pamokų metu gaunami paskatinimai turi didelę reikšmę, jie skatina mokinius aktyviai įsitraukti į mokytojų organizuojamas pamokas, motyvuoja būti drausmingiems.

Atliekant tyrimą ir apklausiant mokytojus, taip pat domėtasi kaip dažnai ir kokius paskatinimus pamokų metu jie skiria mokiniams.

8. lentelė. Paskatinimų skyrimas.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Paskatinimų rūšys	Pliusai - minusai	<i>„Mokinius skatinu, plusais minusais“, „Visų pirma tai yra plusai minusai, kurie yra pagrindinė skatinimo priemonė“, „kartais rašau plusus“.</i>	3
	Žodiniai paskatinimai	<i>„žodiniais paskatinimais“, „skiriu žodinius paskatinimus“, „Dažniausiai tai būna žodiniai paskatinimai“, „Mokinius skatinu žodiniais paskatinimais“.</i>	4
	Pagyrimai	<i>„pagyrimais“, „Mokinius skatinu pagyrimais“.</i>	2
	Aukštesni įvertinimai	<i>„jiems labai svarbūs yra ir pažymiai“, „kartais rašau didesnius įvertinimus“.</i>	2

Išanalizavus mokytojų duomenis apie paskatinimų pamokų metu skyrimo dažnumą bei paskatinimo būdus, paaiškėjo, kad visi mokytojai vedamų pamokų metu mokiniams skiria paskatinimus dažnai ir labai dažnai, kadangi pačių mokytojų teigimu mokiniams paskatinimai

yra labai svarbūs „Dažnai, nes neskatinami kitaip jie nedirbtų, paskatinimai jiems labai svarbūs, tai pagrindinis motyvas jų mokymosi pastangoms aktyvinti“, „Mokinius skatinu tikrai gana dažnai, nes paskatinimai juos motyvuoja darbui, nuteikia juos teigiamai bei kuria gerus tarpusavio santykius“. Taip pat paaiškėjo, kad mokytojai pamokų metu dažniausiai mokiniams skiria žodinius paskatinimus bei rašo plusus – minusus, jų mokykloje įvestą papildomą elgesio vertinimo sistemą. Rečiau mokytojai mokiniams skiria pagyrimus bei rašo aukštesnius įvertinimus.

Lyginant mokinių ir mokytojų duomenis matyti, kad tiek mokinių, tiek mokytojų teigimu paskatinimai pamokų metu mokiniams yra skiriami dažnai. Ir mokinių, ir mokytojų teigimu dažniausiai mokiniai yra skatinami žodiniais paskatinimais. Mokinių teigimu mokytojai taip pat labai dažnai rašo aukštesnius įvertinimus, o mokytojai teigia, kad dažniau vertina mokinius skiriamais plusais – minusais.

Petty(2006) teigimu, mokymosi motyvaciją, ypač kai mokinys nelabai pasitiki savo jėgomis ir mokymosi sėkme, galima didinti jį paskatinant, pagiriant ir skiriant užduotis, kurias jis pajėgus atlikti. Atlikęs užduotį mokinys patiria sėkmę, įgyja daugiau pasitikėjimo savimi, o paskatintas drąsiau imasi kitų, jau sudėtingesnių užduočių. Kaip paaiškėjo atliktu tyrimu, socializacijos centro mokytojai dažnai skiria mokiniams įvairius paskatinimus bei pagyrimus norėdami motyvuoti mokinius mokytis ir stengtis atlikti paskirtas užduotis bei aktyviai dalyvauti pamokose. Skirdami mokiniams pagyrimus bei paskatinimus centro mokytojai didina mokinių motyvaciją mokytis bei siekti teigiamų rezultatų, o tai sudaro palankias sąlygas sėkmingam ugdymui(si) formuotis. Paskatinimų bei pagyrimų skyrimas tampa vienu iš sėkmingo ugdymo(si) kriterijų socializacijos centre.

Tyrimu domėtasi, kaip pamokų metu yra vertinami mokiniai, kuomet jiems nesiseka atlikti mokytojų skiriamų užduočių.

9. lentelė. Vertinimas, kuomet nesiseka atlikti užduočių.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Vertinimų rūšys	Pastabos	„duoda pastabas“.	1
	Pažymiai	„Priklausomai nuo to, kaip tu atlieki užduotis, priklausomai tavo įvertinimas, pažymys kurį gauni“.	1
	Nevertinimas	„Nesu vertinamas niekaip“, „mokytojai nieko nesako“.	2

Paaiškėjo, kad pamokų metu, kuomet mokiniams nesiseka atlikti užduočių, kartais jiems yra skiriamos žodinės pastabos, raginančios pasistengti „*Blogai tai niekas nevertina, duoda pastabas, kad aš į jas reaguočiau, bet nesako, kad kažko nemoki, nežemina prieš kitus*“. Svarbu pabrėžti tai, kad mokinys nėra žeminamas prieš kitus bendramokslius. Keletas mokinių pasisakė, kad nuo užduočių atlikimo priklauso jų įvertinimai „*Priklausomai nuo to, kaip tu atlieki užduotis, priklauso tavo įvertinimas, pažymys kurį gauni. Kai mažai dirbi tai mažai ir gauni, o kai dirbi normaliai stengiesi tai ir įvertinimas būna geras*“. Tačiau svarbiausias dalykas, kuris atsiskleidė analizuojant mokinių vertinimą, kuomet jiems nesiseka atlikti užduočių, buvo tai, kad mokytojai niekaip nevertina mokinių kuriems nesiseka ar net nekreipia į juos dėmesio jeigu jie neatlieka skiriamų užduočių „*Nesu vertinamas niekaip. Niekam nėra įdomu tai, kad tau kažkas nesiseka*“. „*Aš visiškai neatlieku jokių užduočių, nei skaitau, nei rašau. Per pamokas tiesiog sėdžiu suole ir mokytojos man leidžia nieko neveikti*“. Šitokie mokinių pasisakymai atskleidžia aplaidų mokytojų požiūrį į pamokų metu užduočių neatliekančius mokinius. Tačiau tyrimo metu atsiskleidė ir neigiamas bei agresyvus mokinių kontaktas su mokytojais „*Jeigu mokytojos pradeda per daug iš manęs reikalauti aš jas dar ir išvadinu necenzūriniais žodžiais ir tada mokytojos rašo tarnybinius pranešimus ant manęs*“. Mokiniai pamokų metu ne tik yra linkę nieko neveikti bet dar ir priešišškai nusiteikę protestuoti prieš skiriamus mokytojų darbus tai galimai ir daro įtaką formuoti mokytojų aplaidžiam požiūriui į mokinių atliekamus darbus, kadangi skatindami juos darbui mokytojai gali sulaukti priešišškai nusiteikusių mokinių pasipriešinimo, kuris gali ne tik būti nemalonus bet ir sutrikdyti visą pamoką.

Tyrimu buvo siekiama sužinoti ir mokytojų poziciją dėl specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių mokymo, kuomet jiems nesiseka pamokų metu atlikti tam tikrų skiriamų užduočių.

10. lentelė. **Dažnai klystančių mokinių mokymas.**

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Mokymo būdai	Geranoriškas teigiamas mokymas	„ <i>Tokius vaikus mokome labai geranoriškai, nieko nepadarysi, visi mes klystame ir reikia kantrybės mokant tokius vaikus</i> “, „ <i>matau, kad bent minimaliai kažką mano pamokų metu veikia ir vertinu tai teigiamai</i> “.	2

Palaikantis, padrašinantis mokymas	„Stengiuosi juos palaikyti, dar kartą demonstruoju užduotis ir pan. stengiuosi, kad mokiniai nepatirtų nusivylimo“, „Jeigu matau, kad mokinys deda bent minimalias pastangas ir klysta to nenorėdamas, visada stengiuosi įdėti maksimalias pastangas jam padedant, dar kartą kartojant pamokos medžiagą skiriant papildomų užduočių, atsakydama į visus kylančius klausimus“.	2
Klystančiųjų nepastebėjimas	„Pas mane mokiniai dažniausiai neklysta“.	1

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad mokytojai specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, kuriems dažnai nesiseka atlikti užduočių pamokų metu, mokymui skiria nemažai dėmesio ir dažnai stengiasi jų patiriamas nesėkmes vertinti geranoriškai, paskatinančiai bei supratingai, stengdamiesi padrašinti mokinius tolesniam darbui, bet nenuteikiant nesėkmei ir neakcentuojant to, kas nepavyko sėkmingai nuveikti. Mokytojai matydami bent minimalias mokinių pastangas vertina jų darbus teigiamai ir stengiasi atsakyti kuo aiškiau į visus mokiniams kylančius klausimus bei neaiškumus. Pažymėtina, kad mokytojai jaučiasi nemaloniai, kuomet mato piktybišką mokinių nenorą dirbti ar bent minimaliai stengtis, tačiau norėdami išlaikyti gerus tarpusavio santykius su mokiniais, bei jaukią klasės atmosferą stengiasi tai ignoruoti ir su viltimi laukia mokinių elgesio pagerėjimo „*Aišku kartais būna apmaudu, kuomet tu matai jog mokinys pats visiškai nesistengia pats ir nevertina tavo pastangų, bet to neparodai mokiniui*“.

V. Indrašienės ir V. Suboč(2010) teigimu, bausmės už klaidas kenkia pozityviam mokymuisi, nes klaidos neatsiejamos nuo mokymosi proceso. Svarbu ne pačios klaidos, svarbu sugebėti iš jų mokytis (ką man daryti, kad iš jų būtų naudos, ką galiu padaryti, kokių dar esama galimybių, aha: šitaip negalima, ko galiu išmokti). Atliktas tyrimas padėjo išsiaiškinti, kad socializacijos centre mokytojai niekuomet nesistengia bausti mokinių, kurie klysta mokydami, o kaip tik skatina tokius mokinius pasitaisyti ir sudaro jiems kuo palankesnes sąlygas taisymuisi. Klystančius mokinius jie dar stengiasi palaikyti ir padrašinti stengdamiesi, kad mokiniai nepatirtų nesėkmės ir nusivylimo, kas skatintų jų motyvacijos sumažėjimą. Tai leidžia teigti, kad mokytojai tinkamai elgiasi mokinių nesėkmės atveju pamokų metu ir taip sudaromos palankios sąlygos mokiniams pamokų metu pasitaisyti patyrus nesėkmę tampa dar vienu sėkmingo ugdymo(si) kriterijumi socializacijos centre.

Atliekant tyrimą buvo norima sužinoti ar specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems centro mokiniams mokytojai pamokų metu skiria individualias tik jiems skirtas užduotis.

11. lentelė. **Individualių užduočių gavimas**

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Užduočių gavimo dažnis	Skiriamos	„Gaunu papildomų užduočių, kurias atlieku savarankiškai vienas“, „Gaunu individualių užduočių, skirtų būtent man, tačiau jų nedarau“.	2
	Neskiriamos	„Negaunu“, „Jokių individualių užduočių negaunu“, „Negaunu nieko“.	3
	Visiems bendros	„Užduotys visiems yra bendros ir vienodos“, „visiems užduotys vienodos“, „<...>visiems užduotys būna vienodos“.	3

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad dažniausiai individualios užduotys, specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems centro mokiniams, nėra skiriamos ir kad dažniausiai mokiniai visi gauna tas pačias bendras užduotis skirtas visiems klasės mokiniams. Mažoji dalis mokinių pažymėjo, kad pamokų metu jie gauna papildomų užduočių skirtų būtent jiems. Vienas iš mokinių pasisakė gaunantis individualių tik jam skirtų užduočių ir jas atliekantis savarankiškai, o jeigu nesiseka prašo mokytojos pagalbos „Gaunu papildomų užduočių, kurias atlieku savarankiškai vienas, o jeigu nesiseka konsultuojuosi su mokytoja“. Kitas mokinsys gaunantis individualių užduočių pasisakė, kad nors ir gauna individualių tik jam skirtų užduočių, tačiau net nebando nesistengia jų atlikti „Gaunu individualių užduočių, skirtų būtent man, tačiau jų nedarau. Gal ir pavyktų man jas atlikti, bet aš net nebandau, nes tingiu ir nematau prasmės mokytis, nenoriu nei nieko naujo sužinoti nei man svarbus gaunamas įvertinimas“. Tai atskleidžia priešišką mokinio nusiteikimą pamokų metu, bei nenorą atlikti jokių mokytojos skirtų užduočių. Svarbu paminėti, kad mokiniai kalbėdami apie individualiai jiems skirtas užduotis paminėjo, ne tik tai, kad dažniausiai visiems užduotys būna skiriamos bendros bei vienodos, bet ir tai, kad mokiniams ne visada pavyksta tas skiriamas užduotis įveikti „Negaunu nieko, visiems užduotys būna vienodos. Bet ne visada man jas pavyksta įveikti“. Tai parodo, kad pamokų metu mokiniams skiriamos užduotys būna per sudėtingos ir jeigu mokinsys nesikreipia į mokytoją pagalbos arba jos tiesiog nesulaukia, mokymosi metu patiria nesėkmę, kas daro įtaką jo mokymosi motyvacijai bei sėkmingam mokymuisi.

Atliekant tyrimą buvo norima sužinoti ir mokytojų poziciją apie individualių užduočių skyrimą bei ruošimą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams.

12. lentelė. Užduočių diferencijavimas pamokų metu.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Užduočių pritaikymo būdai	Individualizavimas pagal gebėjimus	„Užduotis ruošiu pagal individualius mokinių gebėjimus“, „Kartais asmeniškai ruošiu individualias užduotis“, „kartais būna net taip, kad vos ne visiems klasės mokiniams parenku skirtingas, jų gebėjimus atitinkančias užduotis“, „Viskas skirstoma pagal mokinių gebėjimus“, „Užduotys kiekvienam mokiniui skiriamos tik pagal jo individualius gebėjimus“.	5
	Pritaikymas mokinių grupėms	„Jeigu yra įmanoma pamokos turinį pritaikau kelioms mokinių grupėms pagal jų gebėjimus ir pagal tai ruošiu užduotis“.	1
	Užduočių palengvinimas	„stengiuosi jam skirti kuo paprastesnes, primityvias užduotis, kurias jis pats galėtų įveikti“, „kartais palengvinu vadovėliuose pateiktas užduotis, kažką atšviečiu iš kitokių, žemesnių klasių vadovėlių“.	2
	Užduočių pritaikymas „ekspromtu“	„Dažniausiai užduotis pritaikau ekspromtu, taip sėkmingiau įsijauti į situaciją ją įvertinti ir mokiniui tinkamiau parenki užduotį“.	1

Atlikus tyrimą ir išanalizavus gautus duomenis apie individualių užduočių skyrimą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems klasės mokiniams paaiškėjo, kad mokytojai labai dažnai skiria individualias užduotis mokiniams pritaikytas pagal jų gebėjimus. Kartais dar stengiasi užduotis palengvinti ar skirti kuo paprastesnes, lengvai įveikiamas užduotis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems klasės mokiniams. Yra tokių mokytojų, kurie pamokoms užduotis ruošia ne iš anksto, o pritaiko „ekspromtu“ pamokos metu, atsižvelgdami į situaciją, pamokos temą. Taip jų nuomone pasiekiami efektyvesni mokymosi rezultatai.

Lyginant mokinių ir mokytojų atsakymus apie individualių užduočių skyrimą bei mokomosios medžiagos pritaikymą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, pastebimi nesutapimai. Mokinių teigimu, mokytojai dažniausiai jiems neskiria individualių užduočių pamokų metu, o mokytojai teigia tai darantys nuolatos. Atsižvelgiant į mokytojų pasisakymus, jog kartais tenka kiekvienam klasės mokiniui individualiai pritaikyti užduotis pagal jų gebėjimus galima situacija, jog mokiniai nepastebi ir nesupranta to, kad visiems klasės draugams buvo individualizuotos užduotys pagal individualius jų gebėjimus.

Remiantis Valstybine 2013 – 2022 metų švietimo strategija Skirtingų pasiekimų lygio mokiniams turėtų būti skiriamos įvairaus sudėtingumo užduotys (nuo paprastų, vienos srities žinių ir vienos procedūros taikymo iki reikalaujančių kelių sričių žinių ir gebėjimų bei kritinio mąstymo taikymo), kad visi mokiniai galėtų patirti sėkmę. Atsižvelgiant į tai ir gautus tyrimo rezultatus įvairaus sudėtingumo lygio užduočių skyrimas bei jų pritaikymas pagal mokinių gebėjimus bei poreikius tampa dar vienu sėkmingo ugdymo(si) kriterijumi socializacijos centre.

Tyrimu buvo siekiama sužinoti kokius aktyvius mokymosi metodus mokytojai taiko organizuodami pamokas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams besimokantiems socializacijos centre.

13. lentelė. Aktyvieji mokymosi metodai.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Metodų rūšys	Darbas grupėmis	<i>„Dirbame grupėmis“, „yra tekę dirbti grupėje su kitais draugais, bet labai retai“, „Kai kurie mokytojai organizuoja grupinio darbo užsiėmimus, bet aš juose nedalyvauju“.</i>	3
	Pristatymai	<i>„<...>yra tekę rengti pristatymus“.</i>	1
	Metodai netaikomi	<i>„Nėra jokių metodų, visas mokymasis vyksta savarankiškai“, „Nėra jokių papildomų mokymosi metodų“, „Nebūna jokių papildomų mokymosi metodų nei grupinių darbų, nei pristatymų. Visada darbas vyksta taip pat iš vadovėlių“.</i>	3

Analizuojant mokinių interviu duomenis sužinota, kad dažniausiai pamokų metu mokytojai naudoja grupinio darbo metodus, nes pusė mokinių pasisakė, kad pamokų metu vyksta darbas grupėmis. Tik vienas mokinys teigė, kad pamokų metu yra tekę rengti pristatymus. Pusė apklaustų mokinių teigė, kad pamokų metu nėra taikomi jokie aktyvieji mokymosi metodai ir kad pamokos visuomet vyksta vienodai, taip pat, iš vadovėlių „*Visada darbas vyksta taip pat, iš vadovėlių*“. Tai leidžia manyti, kad mokytojai savo vedamų pamokų metu jeigu ir taiko tai tik grupinio darbo metodus, daugiau į pagalbą įdomiai ir sėkmingai pamokai organizuoti nepasitelkdami jokių aktyviųjų mokymosi metodų.

Neigiamą įtaką mokymosi motyvacijai, L. Jovaišos nuomone (2001), turi „poreikių tenkinimo monotoniškumas“. Tai paaiškinama tuo, kad mokinių poreikiai dažniausiai yra tenkinami vienodai: atliekamos tos pačios užduotys, užsiimama ta pačia veikla. Todėl siekiant išvengti monotoniškumo būtina taikyti skirtingus pastiprinimus.

Pagal mokinių interviu rezultatų analizę paaiškėjo, kad mokytojai dažnai savo vedamų pamokų metu naudoja tas pačias užduotis ir yra linkę užsiimti ta pačia veikla per pamokas, kas mokslininkų teigimu gali daryti neigiamą įtaką mokinių mokymosi motyvacijai, kuri yra vienas iš pagrindinių veiksnių lemiančių sėkmingą mokymą(si).

Atliekant tyrimą buvo domėtasi ir kaip mokytojai organizuoja savo vedamas pamokas specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, bei kokius mokymo būdus taiko savo pamokose.

14. lentelė. Mokytojų organizuojama pamoka.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Taikomi mokymo metodai	Individualūs, savarankiški darbai	„ <i>savarankišką mokymąsi</i> “, „ <i>Dažniausiai tai būna individualios užduotys</i> “.	2
	Grupiniai darbai	„ <i><...>grupinį darbą</i> “, „ <i>kartais grupiniai darbai</i> “.	2
	Mokinių pasakojimai	„ <i><...>stengiesi įtraukti ir pačius mokinius, prašydama jų pakomentuoti</i> “, „ <i>mokinių temos pasakojimai</i> “.	2
	Temos aiškinimas žodžiu	„ <i>Aiškinimą, pasakojimą</i> “, „ <i>Aiškinimas</i> “, „ <i>Pasakojimą, tik stengiesi jį trumpinti</i> “, „ <i>temos pasakojimas</i> “.	4

	Praktinis demonstravimas	„pavyzdžio demonstravimas“, „išbandom viską praktiškai“.	2
--	--------------------------	--	---

Išanalizavus mokytojų atsakymų duomenis apie pamokų metu taikomus mokymo metodus, paaiškėjo, kad mokytojai dažniausiai savo vedamų pamokų metu renkasi naujos temos aiškinimo metodą, kuomet žodžiu pasakoja mokiniams naują pamokos medžiagą. Taip pat mokytojai akcentavo taikantys praktinį užduočių demonstravimą bei atlikimą, individualius, savarankiškus mokiniams skiriamus darbus bei mokinių skatinimą savarankiškai pasakoti pamokos medžiagą ar bent jau įsijungti į mokytojo pasakojimą ir dalyvauti pamokoje diskutuojant, papildant komentuojant. Svarbu paminėti, kad pusė apklaustųjų mokytojų pabrėžė savo vedamų pamokų metu naudojantys aktyviuosius mokymo metodus tokius kaip grupinį darbą, tačiau daugiau jokių aktyviųjų mokymosi metodų taikomų pamokų metu paminėta nebuvo.

Analizuojant mokinių bei mokytojų atsakymus apie pamokų metu taikomus mokymo(si) metodus matyti sąsaja tarp grupinio darbo organizavimo pamokų metu. Tiek mokiniai, tiek mokytojai pažymėjo, kad grupinio darbo metodas yra taikomas pamokų metu.

Tyrimu taip pat domėtasi, iš ko pamokų metu, kuomet nesiseka atlikti užduočių, mokiniai dažniausiai sulaukia pagalbos.

15. lentelė. Pagalba pamokų metu.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Padedantys asmenys	Pats sau	„Pats bandau savarankiškai sau padėti, rasti išeitį“, „Stengiuosi padėti pats sau“.	2
	Mokytojas	„Esant reikalui pirmiausia į pagalbą kviesčiau mokytoją“, „Mokytojas, jei prašai pagalbos“, „Mokytojas padeda“, „Dažniausiai padeda mokytoja, kuomet prašau jos pagalbos“, „Jeigu nesiseka atlikti užduočių padeda mokytoja, prašau jos pagalbos“.	5
	Draugai	„Kartais ieškau pagalbos klausdamas draugų,“, „kartais pagalbos kreipiuosi ir į draugus“.	2

Atlikus tyrimą ir išanalizavus gautus duomenis paaiškėjo, kad pamokų metu, kuomet nesiseka atlikti užduočių mokiniams dažniausiai padeda mokytojai. Didžioji dauguma, t.y. beveik visi tyrime dalyvavę mokiniai pasisakė dažniausiai pagalbos sulaukiantys iš mokytojų. Svarbu pažymėti tai, kad atsakydami į klausimą mokiniai pabrėžė, kad iš mokytojų pagalbos sulaukia tuomet, kai jos prašo. Tai leidžia manyti, kad jeigu mokiniai pagalbos nesiprašo, patys mokytojai jos nesiūlo. Taip pat atliekant tyrimą paaiškėjo, kad kartais mokiniai neieško pagalbos iš aplinkinių, o stengiasi problemą įveikti patys savarankiškai. Taip pat kartais pagalbos kreipiasi į savo klasės draugus. Tačiau renkant duomenis buvo ir tokių mokinių, kurie pasisakė, jog niekuomet pagalbos nesikreipia į klasės draugus „*Mokytojas padeda, o į draugus niekada nesikreipiu pagalbos*“. Tai atskleidžia nelabai draugiškus santykius su klasės draugais arba tvyrančią įtemptą atmosferą klasėje.

Atliktu tyrimu buvo taip pat siekiama sužinoti kaip yra organizuojama pagalba specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams ir su kokiais pagalbos mokiniui specialistais mokiniai konsultuojasi sprendami turimas problemas.

16. lentelė. **Pagalbos mokiniui organizavimas.**

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Padedantys specialistai	Socialinis pedagogas	„ <i>Kuomet turiu sunkumų, kreipiuosi į psichologą ar socialinę pedagogę ir iš jų sulaukiu man reikiamos pagalbos</i> “.	1
	Psichologas	„ <i>Kuomet turiu sunkumų, kreipiuosi į psichologą ar socialinę pedagogę ir iš jų sulaukiu man reikiamos pagalbos</i> “.	1
	Pagalbos nesikreipiu	„ <i>Nebendrauju su niekuo. Žinau, kad mokykloje yra tokie specialistai kaip psichologas, socialinė pedagogė, bet su jais nebendrauju, nes jie man nepatinka</i> “, „ <i>Nekonsultuoja nei psichologas nei socialinė pedagogė</i> “, „ <i>Nebendrauju su niekuo, nors siūlo psichologą ar socialinę pedagogę, bet man jie atrodo nereikalingi</i> “, „ <i>Su kitais specialistais nesikonsultuoju ir niekuomet pas juos neičiau</i> “, „ <i>Nesikonsultuoju ir nebendrauju su kitais specialistais</i> “.	4

Atlikus tyrimą ir analizuojant gautus mokinių atsakymų duomenis paaiškėjo, kad tik nedidelė dalis mokinių kreipiasi pagalbos iškilus sunkumams į mokyklos pagalbos mokiniui specialistus. Didžioji dalis mokinių, nėra linkę kreiptis pagalbos į socialinę pedagogę ar mokyklos psichologą. Atlikus tyrimą atsiskleidė jų priešiškas požiūris į šiuos pagalbos mokiniui specialistus „*Su kitais specialistais nesikonsultuoju ir niekuomet pats pas juos neičiau*“. Tai atskleidžia mokinių bendravimo su pagalbos mokiniui specialistais sunkumus, kurie reiškiasi socializacijos centre. Mokiniai neturi jokio noro net ir turėdami kažkokių problemų ar sunkumų konsultuotis su specialistais iš kurių galėtų sulaukti profesionalios pagalbos. Taip pat atliekant tyrimą paaiškėjo, kad mokykloje nėra specialiosios pedagogės, kadangi mokiniai apie ją nieko nežino. Tai atskleidžia dar vieną pagalbos mokiniui specialistų komandos spragą.

Analizuojant pagalbos specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui organizavimo ypatumus ir pastebėjus mokinių priešikumą pagalbos mokiniui specialistų atžvilgiu buvo aiškintasi ir mokytojų bei pagalbos mokiniui specialistų pozicija šiuo klausimu.

17. lentelė. **Specialiosios pagalbos mokiniui organizavimas.**

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Pagarbą teikiantys specialistai	Socialinė pedagogė	„ <i>mūsų pagalbos mokiniui specialistai, socialinė pedagogė</i> “, „ <i>mokiniam padeda mokyklos socialinė pedagogė</i> “, „ <i>Padedą ir Socialinė pedagogė</i> “.	4
	Psichologas	„ <i>mūsų pagalbos mokiniui specialistai, psichologas</i> “, „ <i>bei mokyklos psichologas</i> “, „ <i>taip pat pagalbos mokiniui specialistai</i> “.	3
	Kiti specialistai	„ <i>kiti pagalbos mokiniui specialistai</i> “.	1

Išanalizavus mokytojų atsakymų duomenis paaiškėjo, kad pagalbos mokiniui specialistai dirbantys socializacijos centre t.y. mokyklos socialinė pedagogė bei psichologas nuolat padeda mokiniams, kuomet jiems iškyla tam tikrų sunkumų.

Patys pagalbos mokiniui specialistai teigia, kad visuomet stengiasi padėti specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems centro ugdytiniams ir organizuoti jiems kuo kokybiškesnę bei

efektyvesnę pagalbą. Pagalbos mokiniui specialistų teigimu specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams yra organizuojami atskiri savęs pažinimo užsiėmimai „Yra vedama SUP turintiems vaikams savęs pažinimo programa“, taip pat jiems organizuojami individualūs užsiėmimai bei konsultacijos „O daugiau tai yra individualios konsultacijos, pagal individualų planą“, „Tuomet kvietiesi ir sprendi problemas, kurias turi spec. poreikių ugdytinis“. Pagalbos mokiniui specialistai pabrėžia, kad organizuodami pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams labai dažnai sulaukia su priešiškuoju bei nenoro priimti teikiamą pagalbą „Tikrai būna, kad sulaukiame mokinių priešiškuoju, pasitaiko, kad jie nenori eiti į konsultacijas, nenori kalbėti, atsiverti, nepripažįsta, kad turi problemų ar tam tikrų sunkumų“. Tačiau specialistų teigimu jie bando šiuos pagalbos teikimo sunkumus įveikti „Tačiau laikui bėgant, po vienos, antros, trečios konsultacijos atsiranda tas ryšys su vaiku ir jis pats pradeda visai kitaip elgtis bei bendrauti ir tada jau net kviešti jų į konsultacijas nebereikia, patys ateina ir sako, kad nori pasikalbėti“, „Ką daryti kiekvienu atveju yra vis naujas galvosūkis, ir vienais atvejais tinka kartu pabūti neutralioje aplinkoje, kad vaikas galėtų atsiskleisti, kitais atvejais padeda laikas“. Nepaisant visų pastangų patys specialistai pripažįsta jog ne visada pavyksta rasti priėjimą prie vaiko ir suteikti jam reikiamą pagalbą „o būna ir taip, kad rakto į vaiko sielą rasti ir nepavyksta“.

Apibendrinant visų informantų atsakymus apie pagalbos specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui organizavimą galime teigti, kad pagalba šiems mokiniams yra tikrai organizuojama ir pagalbos mokiniui specialistai stengiasi įdėti visas jų galioje esančias pastangas norėdami mokiniams padėti išspręsti jų bėdas bei turimus sunkumus, tačiau jie labai dažnai sulaukia išankstinio mokinių nusistatymo bei priešiškuoju, kuris trukdo pagalbos mokiniui specialistams teikti kokybišką, savalaikę pagalbą, o taip pat ir patiems specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams neleidžia efektyviai išspręsti turimų problemų bei sunkumų.

Tyrimu buvo norima išsiaiškinti kaip vyksta mokytojų bei pagalbos mokiniui specialistų tarpusavio bendradarbiavimas organizuojant mokymą bei pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams socializacijos centre.

18.lentelė. **Pagalbos ir mokymo organizavimas.**

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Pedagogų bei	Pedagogai nebendradarbiauja	„Su socialine pedagoge ir psichologu tai ne“, „Su pagalbos mokiniui specialistais	2

pagalbos mokiniui specialistų bendradarbiavimas	su pagalbos mokiniui specialistais	<i>nebendradarbiauju“.</i>	
	Pedagogai bendradarbiauja su pagalbos mokiniui specialistais	<i>„Stengiuosi konsultuotis ir bendrauti su pagalbos mokiniui specialistais“.</i>	1
	Pedagogai bendradarbiauja tarpusavyje	<i>„tarpusavyje su kitais dalykų mokytojais labai dažnai“, „Taip bendradarbiaujame su kitais mokytojais“, „Taip domiuosi pas kitus mokytojus savo mokiniais“, „Taip bendradarbiauju su kitais mokytojais, kolegomis“.</i>	4
	Pagalbos mokiniui specialistai nebendradarbiauja su mokytojais	<i>„Esmė tame, kad nelabai. Patys mokytojai niekada nesikreipia jokios pagalbos“, „Gaila, bet su mokytojais tenka bendrauti šiais klausimais labai retai“.</i>	2

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad organizuodami mokymą bei pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, socializacijos centre mokytojai nėra linkę bendradarbiauti ir kreiptis pagalbos į pagalbos mokiniui specialistus, tokius kaip socialinė pedagogė bei psichologas. Tik vienas iš apklaustųjų mokytojų pažymėjo, kad stengiasi konsultuotis apie mokinius ir jų elgesį su pagalbos mokiniui specialistais *„Stengiuosi konsultuotis ir bendrauti su visais, tiek su kitais mokytojais, tiek su pagalbos mokiniui specialistais ir auklėtojais dirbančiais su mokiniais po pamokų bei visu kitu personalu, kurie vienaip ar kitaip kontaktuoja su mokiniais“.* Paaiškėjo, kad mokytojai labai dažnai konsultuojasi bei bendradarbiauja su savo kolegomis, kitais mokytojais, apie mokinius, jų mokymą, elgesį, problemas su kuriomis tenka susidurti, dalijasi gerąja patirtimi *„Kalbamės apie elgesį, kalbą, kaip sekasi tam tikri dalykai, kaip mokinys prisitaiko, neprisitaiko, kaip jaučiasi klasėje, jį supančioje aplinkoje, tarp kitų mokinių ir pan.“.*

Patys pagalbos mokiniui specialistai pabrėžia, kad mokytojai nėra linkę kreiptis pagalbos ar bendradarbiauti su jais apie mokinių pasiekimus bei turimas problemas. Specialistai pažymi, kad mokytojai tarsi viską žino patys ir niekada nenori sulaukti pagalbos mokiniui specialistų patarimų „Patys mokytojai niekada nesikreipia jokios pagalbos, jie tarsi turi tokią nuostatą, kad jie viską patys gali, viską sugeba, o jeigu ir yra problema tai jie stengiasi ją ignoruoti. Jeigu mes, pagalbos mokiniui specialistai nepastebim iš šalies, kad yra kokia problema ir neįsiterpiam tai jie patys tikrai niekada nesikreips. Jeigu jau pastebim patys tai bandom kažkaip įsiterpti, siūlom savo pagalba, bet mokytojai dažniausiai vis tiek atsako, kad pagalbos jiems nereikia ir viskas yra gerai“. Negana to, kartais mokytojai net nesistengia ieškoti problemų sprendimo būdų, o tiesiog lyg bausdami siunčia problemų turinčius mokinius pas pagalbos mokiniui specialistus „Arba dar kartais pasitaiko tokių situacijų, kuomet mokytojas kaip ir galėtų problemą išspręsti pats, bet jis net nesiima jokių veiksmų, o tiesiog mokiniui sako, eik pas psichologą, eik pas socialinę ir tai tampa lyg tam tikra bausmė mokiniui“. Galima manyti, kad dėl tokių priežasčių atsiranda ir mokinių priešiškus pagalbos mokiniui specialistų atžvilgiu, kuris buvo pastebėtas analizuojant mokinių atsakymus apie jiems suteikiamą pagalbą, kuomet jie susiduria su tam tikrais sunkumais bei problemomis.

Taigi apibendrinant gautus rezultatus apie mokytojų bei pagalbos mokiniui specialistų bendradarbiavimą sprendžiant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių, centre gyvenančių, mokinių problemas bei organizuojant ugdymo procesą, pastebimas žymus nesutarimas ir bendradarbiavimo trūkumas tarp šių specialistų. Pastebimas neigiamas pedagogų požiūris bei išankstinis susiformavęs nusistatymas prieš pagalbos mokiniui specialistus bei jų darbą. Galima teigti, kad neigiamas pedagogų požiūris į pagalbos mokiniui specialistus iš dalies formuoja ir neigiamą mokinių požiūrį į šiuos specialistus bei mokinių nenorą kreiptis pagalbos pas mokyklos socialinius pedagogus bei psichologus.

Tyrimu aiškintasi kaip mokytojai reaguoja į pamokų metu mokiniams kylančius klausimus ir kaip dažnai mokiniai sulaukia atsakymų į jiems iškilusius klausimus pamokų metu.

19. lentelė. **Pamokų metu mokiniams kylantys klausimai.**

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Mokytojų reakcija į	Teigiama reakcija,	„Į klausimus reaguoja teigiamai stengiasi paaiškinti kuomet kažko nesuprantam“, „Atsako,	5

klausimus	sulaukiama atsakymų	<i>stengiasi atsakyti</i> “, „ <i>Mokytoja atsako į jai užduodamus klausimus</i> “, „ <i>Gera reaguoja, stengiasi atsakyti į mokiniams išylančius klausimus</i> “, „ <i>Mokytojai reaguoja normaliai</i> “.	
	Neigiama reakcija, nesuprantami atsakymai	„ <i>Kai kurie susinervuoja dėl to, kad juos trukdo bereikalingai</i> “, „ <i>tačiau atsako taip, kad tu vis tiek nesupranti</i> “.	2

Atlikus tyrimo duomenų analizę paaiškėjo, kad mokytojai labai dažnai atsako mokiniams į pamokų metu jiems kylančius klausimus. Beveik visi tyrime dalyvavę mokiniai pažymėjo, kad mokytojai stengiasi atsakyti į mokinių užduodamus klausimus. Svarbu paminėti tai, kad mokiniai pabrėžė jog mokytojai dažniausiai atsako į klausimus susijusius su pamoka ir mokomąją medžiaga „*Atsako, stengiasi atsakyti, bet tik į tuos klausimus, kurie yra susiję su pamoka*“. Tyrimu taip pat paaiškėjo, kad tik nedaugelis mokytojų sulaukė mokinių klausimų pamokų metu reaguoja neigiamai, nervuojasi sulaukė mokinių klausimų. Taip pat paaiškėjo, kad nors ir nedaug bet yra tokių mokytojų, kurie stengiasi atsakyti į mokiniams kylančius klausimus, tačiau mokiniai vis tiek nesupranta jų atsakymų.

Aiškinantis mokinių reakciją pamokų metu į mokinių užduodamus klausimus, atliekant tyrimą buvo apklausiami ir mokytojai bei norima sužinoti kaip jų pačių nuomone jie reaguoja į pamokų metu mokiniams kylančius klausimus.

20. lentelė. Pamokų metu sulaukiami klausimai.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Klausimų dažnumas	Dažnai	„ <i>Dažnai</i> “, „ <i>Mokiniams klausimų kyla pakankamai dažnai</i> “.	2
	Kartais	„ <i>Kartais kyla</i> “, „ <i>Mokiniams klausimų kyla nelabai dažnai</i> “.	2
Reakcija į klausimus	Skatina domėtis	„ <i>kad ugdyti mokinių smalsumą bei domėjimąsi</i> “, „ <i>aš visada skatinu juos klausti ir domėtis</i> “.	2
	Visada atsako	„ <i>Į klausimus, kurie yra susiję su pamoka ir pamokos tema visuomet reaguojau teigiamai ir į juos stengiuosi, kuo suprantamiau atsakyti</i> “, „ <i>aš</i> “.	2

		<i>visuomet stengiuosi į juos atsakyti“.</i>	
--	--	--	--

Atlikus tyrimą ir išanalizavus mokytojų atsakymų duomenis apie mokinių užduodamus klausimus pamokų metu, paaiškėjo, kad mokiniai klausimus pamokų metu užduoda gana dažnai. Mokytojai kaip ir mokiniai patvirtino, kad į pamokų metu užduodamus klausimus susijusius su pamoka jie visada stengiasi atsakyti *„Mokiniams klausimų kyla pakankamai dažnai. Į klausimus, kurie yra susiję su pamoka ir pamokos tema visuomet reaguoju teigiamai ir į juos stengiuosi, kuo suprantamiau atsakyti, o į klausimus nesusijusius su pamoką atsakau pamokai pasibaigus, tam, kad neblaškyti mokinių dėmesio pamokų metu“.* Mokytojai pabrėžia, kad į mokinių užduodamus klausimus pamokų metu ne tik atsako, bet ir skatina mokinius nuolatos domėtis ir visuomet klausti to, kas jiems neaišku, šitaip plečiant jų žodyną bei toliau skatinant domėjimąsi *„aš visada skatinu juos klausti ir domėtis. Kas atrodytu labai keista, mokiniai nežino daugelio net elementarių žodžių reikšmių, todėl aš visada skatinu juos klausti ir aiškintis atsiradus nesupratimui, taip norėdama plėsti jų žodyną ir toliau skatindama jų domėjimąsi“.*

Tyrimu buvo siekta sužinoti, ar pamokų metu, mokiniui netinkamai atlikus užduotis jam suteikiama galimybė pasitaisyti ir kokiais būdais tai daroma.

21. lentelė. **Netinkamai atliekamos užduotys.**

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Taisymosi sąlygos	Taisymasis savarankiškoms užduotimis	<i>„Taisytis leidžia, savarankiškoms užduotimis“, „Leidžia. Arba pats pasiimi ir kažkokią užduotį padarai savarankiškai“, „duoda kitų užduočių ir ištaiso pažymį“, „duoda papildomų darbų“.</i>	4
	Taisymasis atliekant tą pačią užduotį	<i>„Leidžia pasitaisyti padėdamas tau atlikti užduotį, kurią tu blogai atlikai“.</i>	1
	Taisymasis su mokytojo pagalba	<i>„Leidžia pasitaisyti padėdamas tau atlikti užduotį, kurią tu blogai atlikai“, „Pasitaisyti leidžia. Dar kartą paaiškina užduotį“.</i>	2

Atlikus mokinių rezultatų analizę paaiškėjo, kad pamokų metu netinkamai atlikus užduotis mokytojai visuomet sudaro mokiniams sąlygas pasitaisyti, nes visi net šeši mokiniai

pasisakė, jog mokytojai taisyti suklydus pamokų metu leidžia. Skiriasi tik taisyti sąlygos. Keturi mokiniai pasisakė, kad taisyti leidžiama papildomai savarankiškai atliekant papildomas užduotis, du mokiniai teigė, kad taisyti vyksta su mokytojo pagalba, kuomet mokytojas dar kartą tau paaiškina užduotį, ir vienas mokinytis pasisakė, kad taisyti vyksta atliekant dar kartą tą pačią užduotį. Svarbu paminėti, kad vienas mokinytis teigė, jog pamokų metu taisyti sąlygos yra sudaromos, tačiau jis mano, kad tai nėra prasminga „*Leidžia taisyti, tik niekas nesitaiso, nes nemato prasmės*“. Tai atskleidžia nerimtą mokinio požiūrį į mokymąsi. Suteikiamos mokytojų sąlygos mokiniams taisyti netinkamai atlikus užduotis teigiamai veikia mokinius ir jų mokymosi rezultatus bei motyvaciją mokytis ir siekti sėkmingų rezultatų.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti ir mokytojų poziciją į mokinių taisyti netinkamai pamokų metu atlikus paskirtas užduotis.

22. lentelė. Paskirtų užduočių taisyti.

Kategorijos	Subkategorijos	Patvirtinantis teiginys	Teiginių skaičius
Taisyti galimybės	Pasitaisyti leidžiama atliekant papildomas ar tas pačias užduotis	<i>„galimybė pasitaisyti visada suteikiama ir skiriant papildomas užduotis ir atliekant taisant tas pačias“, „Žinoma, kad gauna, jie kartoja užduotis kol kaip nors jiems pavyksta jas atlikti bent minimaliai“, „Galimybė pasitaisyti būna skiriant mokiniams papildomų užduočių, kartais iš naujo aiškinantis neteisingai atliktas užduotis“.</i>	3
	Taisyti neleidžiama, mažinamas pažymys	<i>„Jeigu mokinytis tą pamoką netinkamai atliko užduotį tai jam rašomas prastesnis pažymys, papildomų užduočių jiems neskiriu“.</i>	1

Išanalizavus mokytojų atsakymų rezultatus apie netinkamai atliktų užduočių taisyti, paaiškėjo, kad didžioji dauguma apklaustųjų mokytojų mokiniams visuomet leidžia pasitaisyti netinkamai pamokų metu atlikus paskirtas užduotis. Mokytojai pabrėžia, kad leidimas mokiniams taisyti skatina mokinių mokymosi motyvaciją bei nuteikia juos tolimesniam darbui „*Taip mokiniai visuomet turi galimybę pasitaisyti, netinkamai atlikus užduotis, nes tai*

labai svarbu skatinant jų mokymosi motyvaciją, jeigu mokinys pasitaiso ir gauna geresnį pažymį, jo noras stengtis tik didėja ir mokymasis tampa vis sėkmingesnis“. Tik vienas iš apklaustųjų mokytojų pareiškė, kad taisyti galimybių savo pamokoje mokiniams nesudaro nes nemato, tam prasmės, mokiniai patys gavę žemą įvertinimą kitą pamoką pradeda stengtis „*Jeigu mokinys tą pamoką netinkamai atliko užduotį tai jam rašomas prastesnis pažymys ir tuomet kitą pamoką jis jau pats stengiasi atlikti užduotis, kad nebegauti prastų įvertinimų, papildomų užduočių jiems neskiriu“.* Tačiau šioje vietoje kyla dvejonų ar nesudaryta galimybė pasitaisyti nes mukdo mokinių savęs vertinimo ir noro pasiekti geriausių rezultatų.

Lyginant mokinių ir mokytojų rezultatų analizės duomenis matyti, kad tiek mokinių, tiek mokytojų teigimu galimybės pasitaisyti pamokų metu netinkamai atlikus paskirtas užduotis yra sudaromos ir tai teigiamai veikia mokinių mokymosi motyvaciją bei savęs vertinimą. Mokiniais dažniausiai leidžiama taisyti atliekant papildomai paskirtas užduotis arba iš naujo atliekant tas pačias nepasisėkusias užduotis.

IŠVADOS

1. Mokslinėje literatūroje socializacijos centras apibūdinamas kaip valstybinė bendrojo lavinimo mokykla vykdanči vaiko vidutinės priežiūros priemonę. Socializacijos centruose organizuojamos švietimo pagalbos esmė tai centre ugdomam vaikui sudaroma draugiška, jauki ir saugi aplinka. Centre gyvenančiam vaikui kompleksiskai teikiama socialinė pedagoginė, psichologinė, specialioji pedagoginė, švietimo informacinė, konsultacinė ir kita būtina pagalba. Organizuojamas pradinis, pagrindinis ugdymas, neformalusis vaikų švietimas, savišvieta. Vaikai, dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų turintys specialiųjų ugdymosi poreikių, prireikus mokomi pagal pritaikytas bendrojo ugdymo, profesinio mokymo programas.
2. Pagal mokslinius šaltinius sėkmingas mokymas(is) grindžiamas atradimo džiaugsmu. Mokytojui visi mokiniai vienodai svarbūs: užduotys individualizuojamos ir diferencijuojamos, o mokymo medžiaga siejama su gyvenimo praktika ir mokinio poreikiais. Sėkmingą mokinio dalyvavimą ugdymo procese lemia mokymosi motyvacija. Patenkinus pagrindinius mokinių poreikius tokius kaip saugumo užtikrinimas, nuolatinis paskatinimų bei pagyrimų gavimas, palaikančios aplinkos sukūrimas bei užduočių pritaikymas pagal mokinio galimybes užtikrina ne tik mokymosi motyvacijos palaikymą, bet ir sėkmingą mokymąsi.
3. Tyrimo rezultatai, kuriuo siekta išsiaiškinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijus socializacijos centre, atskleidė, kad didžiausia reikšmę specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ugdymui(si) socializacijos centre turi:
 - 3.1. Socializacijos centre specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingam mokymui(si) labai svarbus teigiamas mikroklimatas, kurį sukuria palankūs mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai. Mokiniam labai svarbu jaustis saugiam bei palaikomiems mokytojų, palaikyti draugiškus santykius, nebūti išskirtiems iš draugų rato.
 - 3.2. Mokinių pasiekimams labai didelę reikšmę socializacijos centre turi pamokų metu mokytojų skiriami paskatinimai ir teigiamas vertinimas, kuomet mokiniams nesiseka atlikti užduočių bei teigiama mokytojų reakcija į užduodamus klausimus. Paskatinti mokiniai aktyviai įsijungia į mokytojų organizuojamą darbą, noriai dalyvauja pamokoje, o neskatinami, kritikuojami ar kitaip neigiamai vertinami

ugdytiniai praranda mokymosi motyvaciją, priešišškai reaguoja į vedamą pamoką. Mokytojų atsakymai į užduodamus klausimus skatina mokinių domėjimąsi, plečia akiratį, žodyną, leidžia mokiniams įsitraukti į sėkmingo ugdymo(si) procesą.

- 3.3. Labai svarbios mokytojų sudaromos galimybės, mokiniams netinkamai atlikus užduotis pamokų metu, pasitaisyti, kadangi socializacijos centro specialiuju ugdymosi poreikių turintys mokiniai galėdami pasitaisyti patiria sėkmę ir tai kelia jų mokymosi motyvaciją,
- 3.4. Socializacijos centro mokinių mokymosi sėkmingumui turi įtakos pamokų metu mokytojų skiriama pagalba. Patyrę nesėkmes mokiniai dažniausiai pagalbos kreipiasi į savo mokytojus ir tai daro labai noriai bei aktyviai.
- 3.5. Socializacijos centro specialiuju poreikių turinčių ugdytinių mokymosi sėkmei reikšmės turi individualių ir pritaikytų pagal mokinių poreikius užduočių skyrimas, mokiny s gavęs užduotį, kurią nesunkiai gali atlikti savarankiškai taip pat patiria mokymosi sėkmę, kas kelia jo mokymosi motyvaciją.
- 3.6. Socializacijos centro ugdytinių mokymo(si) sėkmingumui įtaką daro ir pagalbos mokiniui specialistų teikiama pagalba, tačiau mokiniai nėra linkę į specialistus kreiptis pagalbos susidūrę su tam tikrais sunkumais. Mokinių požiūris į pagalbos mokiniui specialistus yra priešiškas ir neigiamas. Pagalbos mokiniui specialistai visais įmanomais būdais stengiasi organizuoti mokiniams kokybišką, efektyvią ir laiku teikiamą specialiąją pedagoginę pagalbą.
- 3.7. Pagalbos mokiniui specialistų bei mokytojų bendradarbiavimas organizuojant ugdymą bei pagalbą mokiniams labai svarbi sėkmingo mokymo(si) dalis, tačiau socializacijos centre specialistų bei mokytojų bendradarbiavimas beveik nevyksta. Mokytojai nėra linkę kreiptis pagalbos ar bendradarbiauti su pagalbos mokiniui specialistais. Iškilus problemoms mokytojai jas ignoruoja arba kaip bausmę skiria mokiniams apsilankymą pas pagalbos mokiniui specialistus.

REKOMENDACIJOS

Socializacijos centre ugdymas(is) būtų sėkmingesnis jei socializacijos centre su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiais mokiniais dirbantys mokytojai bei pagalbos mokiniui specialistai ir visas centro kolektyvas atkreiptų daugiau dėmesio į šiuos dalykus:

- Reikėtų didinti specialiosios pedagoginės pagalbos specialistų prestižą mokykloje, tokiu būdu mažinant mokinių priešišumą prieš pagalbos mokiniui specialistų konsultacijas ir teikiamą įvairiapusę pagalbą.
- Mokytojams ir pagalbos mokiniui specialistams atrasti tarpusavio sutarimą bei bendradarbiavimo būdus organizuojant pagalbą ir ugdymo procesą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams.
- Mokytojams būtų naudinga specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams skirti daugiau individualių, specialiai pagal mokinių poreikius jiems pritaikytų užduočių, atsižvelgiant į mokinių gebėjimus.
- Mokytojams daugiau dėmesio atkreipti į aktyviųjų mokymo(si) metodų taikymą pamokų metu.
- Pasistengti suburti pilnavertę pagalbos mokiniui specialistų komandą, kuri atlieptų visas specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių reikmes.

LITERATŪRA

1. Ališauskienė, S., Miltenienė, E. (2004). *Bendradarbiavimas tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
2. Andriulis V. (2000). *Nusikaltimų prevencijos patirtis Lietuvoje 1918–1940 metais*. Vilnius, P. 285.
3. Arends R. I. (2008). *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
4. Bakutytė R.; Geležinienė R.; Gumuliauskienė A.; Juodraitis A.; Jurevičienė M.; Šapelytė O. (2013). *Socializacijos centro veiklos modeliavimas: ugdytinių resocializacijos procesų valdymas ir metodika*. Vilnius, ISBN 978-609-8080-52-0.
5. Barkauskaitė, M.; Motiejūnienė, E. (2004). *Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės*. *Pedagogika*. 70: 38–43.
6. Butkienė, G.; Kepalaitė, A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
7. Cooper, J. D. (1993). *Literacy – Helping Children Construct Meaning*. Boston: Koughton Mifflin Company.
8. Dereškevičius, P.; Rimkevičienė, V.; Targamadžė, V. (2000). *Mokyklos nelankymo priežastys*. Vilnius: Žuvėdra.
9. Deschenes, E. P., Greenwood, P. W. (1998). Alternative placements for juvenile offenders: Results from the evaluation the Nokomis Challenge Program. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 35.
10. Dettmer, P., Dyck, N., Thurson, E. P. (2009). Consultation, Collaboration, and Teamwork for Students with Special Needs. *Boston: Allyn and Bacon*.
11. Eccleston, St. T. (2010). Successful Collaboration: Four Essential Traits of Effective Special Education Specialists. *The Journal of International Association of Special Education*, 11 (1).
12. Gage, N. J. (1993). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma litera.
13. Galinaitytė J. (1975). *Nepilnamečių nusikaltimų profilaktika*. Vilnius, P. 20
14. Galkienė A. (2003). *Pedagoginė sąveika integruoto ugdymo sąlygomis. Monografija*. Šiaulių universiteto leidykla, ISBN 9986-38-412-5.
15. Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All (2005). *UNESCO* [žiūrėta, 2015m. balandžio 6 d.] Prieiga per internetą: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001402/140224e.pdf>.

16. Hattie J. (2012). *Matomas mokymasis. Mokytojo vadovas. Kaip užtikrinti kuo didesnę poveikį mokymosi pasiekimams*. Vilnius, ISBN 978-9955-788-25-6.
17. Indrašienė, V. (2009). *Pedagoginė facilitacija ugdymo procese*. Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga. Vilnius: VPU leidykla.
18. Indrašienė V. ir kt. (2011). *Vaiko vidutinės priežiūros įgyvendinimas socializacijos centruose: socioeducacinis aspektas*. Vilnius: MRU, ISBN 978-9955-19-383-8.
19. Johnson L. C. (2001). *Socialinio darbo praktika*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
20. Jovaiša, I. (2001). *Ugdymo mokslas ir praktika. Analitinių straipsnių monografija*. Vilnius: Agora.
21. Jurevičienė, M. (2012). *Vidutiniškai sutrikusio intelekto vaikų socialinių įgūdžių ugdymo strategijos: daktaro disertacija*. Šiauliai: Lucilijus.
22. Kišūnienė G. (2000). *PHARE patirtis ir pamokos*.
23. Kučinskas V.; Kučinskienė R. (2000). *Socialinis darbas švietimo sistemoje: teoriniai aspektai*. Klaipėda: Klaipėdos universitetas.
24. Levin, B. (2008). *How to change 5000 schools*. Cambridge, MA: Harvard Education Press.
25. Liaudinskienė G. (2005). *Teisėtvarkos pažeidimus padariusių nepilnamečių resocializacijos specialistų veiklos socioeducaciniai ypatumai*. Kaunas.
26. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl vaikų socializacijos centro veiklos modelio aprašo patvirtinimo(2011). Valstybės žinios, 2011-05-19, Nr. V-839
27. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas(1991). Valstybės žinios, 1991-06-25, Nr. 23-593
28. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo įstatymo pakeitimo įstatymas(2011). Valstybės žinios, 2011-03-17, Nr.38-1804
29. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (2007). Valstybės žinios, 2007-07-19, Nr. 80-3214 .
30. Merfeldaitė O.; Railienė A. (2007). *Prevencinio darbo grupės veikla bendrojo lavinimo mokykloje. Mokomoji knyga*. Vilnius, ISBN 978–9955–478–07–2.
31. Merkys G.; Ruškus J.; Juodraitis A. (2002). *Nepilnamečių resocializacija. Lietuvos nepilnamečių priežiūros įstaigų psichosocialinė ir edukacinė situacija*. Šiauliai, ISBN 9986-38-407-9.

32. Mitchell, D. (2007). *What Really Works in Special and Inclusive Education*. London and New York: Routledge.
33. Moon, J. A. (2006). *Handbook of reflective and experiential learning: theory and practice*. LondonNew York: Routledge Falmer.
34. Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra. (2010). *Socializacijos centrų veiklos kokybės išorės vertinimas*.
35. *Nepilnamečio asmenybė ir nusikalstamumas*. (1984). Vilnius. P. 132.
36. *Nepilnamečių justicija Lietuvoje: situacijos analizė, išvados ir pasiūlymai*. (1998). Vilnius. P. 108.
37. Pavilionis V. (1987). *Jeį paauglys nusikalto*. Vilnius. P. 71.
38. Pavilionis V. (1978). *Paauglys ir įstatymas*. Vilnius. P. 88.
39. Petty. G. (2008). *Įrodymais pagrįstas mokymas: praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto Alba.
40. Petty, G. (2006). *Šiuolaikinis mokymas: praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto Alba.
41. Pintrich, P. R.; Schunk, D. H. (1996). *Motivation in Education: Theory, Research, and Applications*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
42. Rimkevičienė, V. (2001). *Mokyklos nelankymo ir antramečiavimo kaina*. Vilnius: Atviros Lietuvos fondo Švietimo studijų centras.
43. Rupšienė, L. (2000). *Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinyš*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
44. Реан, А. А.; Коломинский, Я. Л. (1991). *Социальная педагогическая психология*. Санкт – Петербург: ПИТЕР.
45. *Salamankos deklaracija* (1994) [žiūrėta 2015m. sausio 10d.]. Prieiga per internetą: http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF
46. Scheuermann, B. K., Hall, J. A. (2008). *Positive behavioral supports for the classroom. USA*.
47. Senge P.(2008). *Besimokanti mokykla*. Versa.
48. *Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras*. Interaktyvus. [žiūrėta 2015m. sausio 7d.] Prieiga per internetą: < www.sppc.lt/LR vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo nuostatų įgyvendinimas/vaikų socializacijos centrai/vidutinės priežiūros taikymas >.
49. *Specialusis ugdymas ŠMM*. Interaktyvus. [žiūrėta 2015m. balandžio 22d.] Prieiga per internetą: <<https://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/specialusis-ugdymasis-mokymosi-ir-svietimo-pagalba>>.

50. Šapelytė, O. (2003). *Nepilnamečių vidutinės priežiūros įstaigų personalo nuostatos ir edukacinės veiklos organizacinės kultūros aspektai: magistro darbas*. Šiauliai.
51. Theobald, M. A. (2006). *Increasing student motivation: strategies for middle and high school teachers*. Thousand Oaks [Calif.].
52. Uscila R., Bieliūnė S., Juodkaitė D., Lingienė A. (2010). *Darbas su prasižengusiais nepilnamečiais vaikų socializacijos centruose, Norvegijos patirties pritaikymas Lietuvai*. Vilnius, UDK 364-053.6 Da291, ISBN 978-609-65189-3-0.
53. Uscila R., Juodkaitė D., Bieliūnė S. (2010). *Vaikų, kuriems paskirta vidutinės priežiūros priemonė, situacijos, veiksnių ir priežasčių, paskatinusių nusižengti, analizė*. ISBN 978-609-95189-4-7.
54. Walther-Thomas, Ch., Korinek, L., McLaughlin, V. L., Williams, B. T. (2000). *Collaboration for Inclusive Education: Developing Successful Programs*. Allyn and Bacon.
55. Vileikienė E. (2007). *Lietuvos nepilnamečių justicijos problemos: sociologinė analizė*. Vilnius. P.152.
56. Vitkauskas V. (2010). *Delinkventinio elgesio vaikų resocializacija nepilnamečių vidutinės priežiūros sistemoje // Viešoji politika ir administravimas*. Nr. 33. P. 115–127.

SANTRAUKA

„Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijai socializacijos centre“

Šiuo metu Lietuvoje veikia šeši vaikų socializacijos centrai: Vilniaus, Vėliučionių, Gruzdžių, Kauno, Kauno „Saulutė“ bei „Širvėna“, du iš jų yra mergaičių ir keturi skirti berniukams. 2014 m. balandžio 1 d. duomenimis socializacijos centruose mokėsi 167 vaikai. Tačiau niekas neužsimena viešai ir garsiai apie vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičių, kurie mokosi ir gyvena socializacijos centruose.

2014 metais rašant bakalauro darbą temą: „Prevencinio darbo organizavimo ypatumai socializacijos centre“ teko aplankyti net 4 socializacijos centrus. Atliekant tyrimą buvo pastebėtas gana žymus, specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, paplitimas socializacijos centruose.

Mokymosi sėkmė svarbus faktorius, nes ji dažnai lemia paauglio savigarbą, asmens savybes, vietą klasės bendruomenėje. Paaugliai, patiriantys nuolatinę nesėkmę, jaučiasi menkesni mokytojų, bendraamžių, tėvų akyse, krinta jų pasitikėjimas savimi, pažeidžiami jų saugumo poreikiai. Palaipsniui susiformuoja stabilus neigiamas požiūris į save, savo veiklą ir aplinkinius. Mokymasis ima kelti nemalonius jausmus, atsiranda frustracijos būseną. Minėtus psichologinius mechanizmus svarbu suprasti mokytojams, nes jie patys labiausiai formuoja sėkmės ar nesėkmės motyvą, dažniau akcentuodami gabumą, o ne pastangų įtaką mokymosi rezultatams.

Atsižvelgiant į vaiko vidutinės priežiūros institucijose vykdytus projektus, atliktus tyrimus bei išanalizavus autorių, kurie rašė apie socializacijos centrų veiklą, darbus ir apžvelgus literatūrą apie įtraukijį ugdymą bei sėkmingo mokymosi kriterijus pasigendama sąsajos tarp šių reiškinių. Pastebėtas specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, gyvenančių socializacijos centre ugdymo iširtumo trūkumas. Dėl to nuspręsta rašyti darbą ir atlikti tyrimą apie specialiųjų ugdymo poreikių turinčių mokinių, ugdomų socializacijos centre, sėkmingo ugdymo(si) kriterijus, norint išsiaiškinti kaip yra ugdomi specialiųjų poreikių vaikai socializacijos centruose.

Darbo tikslas – nustatyti vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, ugdomų socializacijos centre, sėkmingo mokymosi kriterijus mokinių bei mokytojų požiūriu.

Uždaviniai:

1. Remiantis mokslinės literatūros analize, pateikti socializacijos centrų sampratą bei švietimo pagalbos teikimo ir ugdymo proceso organizavimo ypatumus socializacijos centre.
2. Apžvelgti sėkmingo ugdymosi kriterijų ypatumus.
3. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais atskleisti mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, sėkmingo ugdymo(si) kriterijus socializacijos centre.

Socializacijos centre specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingam mokymui(si) labai svarbus teigiamas mikroklimatas, kurį sukuria palankūs mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai. Mokiniam labai svarbu jaustis saugiems bei palaikomiems mokytojų, palaikyti draugiškus santykius, nebūti išskirtiems iš draugų rato. Mokinių pasiekimams labai didelę reikšmę socializacijos centre turi mokytojų skiriami paskatinimai ir teigiamas vertinimas, kuomet mokiniams nesiseka atlikti užduočių bei teigiama mokytojų reakcija į užduodamus klausimus. Paskatinti mokiniai aktyviai įsijungia į mokytojų organizuojamą darbą, noriai dalyvauja pamokoje, o neskatinami, kritikuojami ar kitaip neigiamai vertinami ugdytiniai praranda mokymosi motyvaciją, priešišškai reaguoja į vedamą pamoką. Socializacijos centro mokinių mokymosi sėkmingumui turi įtakos pamokų metu mokytojų skiriama pagalba bei individualių ir pritaikytų užduočių skyrimas. Patyrę nesėkmes mokiniai dažniausiai pagalbos kreipiasi į savo mokytojus ir tai daro labai noriai bei aktyviai. Mokinys gavęs užduotį, kurią nesunkiai gali atlikti savarankiškai patiria mokymosi sėkmę, kas kelia jo mokymosi motyvaciją. Ugdytinių mokymo(si) sėkmingumui įtaką daro ir pagalbos mokiniui specialistų teikiama pagalba, tačiau mokiniai nėra linkę į specialistus kreiptis pagalbos susidūrę su tam tikrais sunkumais. Mokinių požiūris į pagalbos mokiniui specialistus yra priešiškas ir neigiamas. Socializacijos centre specialistų bei mokytojų bendradarbiavimas beveik nevyksta. Mokytojai nėra linkę kreiptis pagalbos ar bendradarbiauti su pagalbos mokiniui specialistais.

SUMMARY

„Successful learning criteria of students with special educational needs in a socialization centre“

There are six children socialization centers currently in Lithuania: Vilnius, Veliucioniai, Gruzdžiai, Kaunas, Kaunas “Saulute” and “Sirvena”, two of them are established for girls and other four for boys. According to 2014 1st April data, there were 167 children in the socialization centers. However, there is no public information about the number of children with special educational needs who learn and live in the socialization centers.

In 2014, during the process of bachelor thesis: “The Peculiarities of Preventive Work in Socialization Centers” there were visits in 4 socialization centers. During the investigation, a significant number of children with special educational needs in the socialization centers was noticed.

Learning success is important because it often leads to teenager’s self-esteem, personal features, and position in class community. Teenagers who suffer constant failure feel inferior in a sight of teachers, peers, and their parents. Their self-esteem decreases, their safety needs become vulnerable. Gradually they gain a steady negative attitude towards themselves, their activities and the surrounding people. Learning becomes unpleasant, which results in frustration. It is essential for teachers to understand the mentioned psychological factors because mostly they themselves create the motivation of success or failure emphasizing the influence of abilities rather than efforts to learning results.

Taking account projects organized in child medium care institutions, completed investigations, analysis of authors who wrote about the activities of socialization centers, functions, and the review of literature about involving education, and successful learning criteria, there is a lack of interface between these phenomena. It was noticed, that there is a lack of investigation of children with special education needs who live in socialization centers. In order to reveal how children with special learning needs are educated in socialization centers, it was decided to carry out an investigation and write a scientific research about successful learning criteria of children with special learning needs educated in socialization centers.

The aim of the study – to identify successful learning criteria of children with special educational needs living in socialization centers according to pupils’ and teachers’ point of view.

Objectives:

1. To submit a concept of socialization centers and peculiarities of education aid delivery and organization of educational process in socialization centers based on the analysis of scientific literature.
2. To review the peculiarities of successful learning criteria.
3. To reveal successful learning criteria of students with special educational needs in the socialization center based on the results of empirical research.

Positive microclimate, which is mostly based on favorable relationship between students and teachers, is very important for successful learning of students with special needs in the socialization center. It is essential for students to feel safe, to be encouraged by teachers, to have friendly relationship, and not to be isolated from friends. Teachers' encouragement, positive evaluation and positive teachers' reaction towards students' questions when students face learning difficulties are significant for students' achievements in the socialization center. The encouraged students become active learners, are willing to take part in lessons, whereas, the ones, who are not encouraged, criticized, or evaluated negatively loose learning motivation and oppose to organized classes. The learning success of students in the socialization center is greatly related to teachers' assistance, individualized and adapted tasks. After a failure, students usually ask teachers for help willingly and actively. Ability to do tasks by oneself leads to students' learning success and raises leaning motivation. Students' learning success also depends on Students' Aid Specialists; however, students do not tend to ask their help when they face some difficulties. Students' attitude towards Students' Aid Specialists is hostile and negative. There is almost no collaboration between teachers and the specialist in the socialization center. Teachers do not tend to ask for Students' Aid Specialists' advice or collaborate.

PRIEDAI

1 Priedas.

Esu Lietuvos Edukologijos universiteto, specialiosios pedagogikos II kurso studentė Ieva Kulakauskienė ir rašau baigiamąjį magistro darbą tema: „Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijai socializacijos centre“. Mano darbo tikslas - išsiaiškinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijus socializacijos centre. Maloniai prašau atsakyti į Jums užduodamus klausimus.

Klaidingų atsakymų į užduodamus klausimus nėra. Gautos informacijos anonimiškumas garantuojamas. Jei neprieštaraujate mūsų pokalbį įrašysiu diktofonu.

Nuoširdžiai dėkoju.

Klausimai mokinių interviu:

1. Kokia tavo savijauta mokykloje?
2. Kaip tu jautiesi tarp savo bendraamžių?
3. Dėl kokių priežasčių stengiesi mokytis? (Mokytojų paskatinimo, klasės draugų pripažinimo, gerų įvertinimų ar kt.)
4. Kaip dažnai pamokų metu iš mokytojų sulauki paskatinimų?
5. Kokius paskatinimus pamokų metu skiria mokytojai?(Pagiria, rašo aukštus įvertinimus, skiria skatinančias dovanėles ir kt.)
6. Kaip pamokose yra vertinami mokiniai, kuriems nesiseka atlikti užduočių?
7. Kaip mokytojai pamokų metu skirsto užduotis? (Ar mokiniai gauna skirtingas užduotis pritaikytas pagal jų gebėjimus)
8. Kokie aktyvieji mokymosi metodai taikomi pamokų metu? (minčių lietus, grupinis darbas, informacijos paieška internete, savarankiškų pristatymų paruošimas ir kt.)
9. Kiek dėmesio per pamoką sulaukiate iš mokytojų, kuomet nesiseka atlikti užduočių, jų nesuprantate?
10. Koks tavo bendravimas su pedagogais?
11. Kaip mokytojai reaguoja į pamokų metu mokiniams kylančius klausimus?
12. Ar netinkamai atlikus užduotis pamokų metu mokytojas sudaro sąlygas pasitaisyti?
Kokiais būdais?
13. Tavo amžius
14. Klasė kurioje mokaisi
15. Kiek laiko gyveni centre?

Esu Lietuvos Edukologijos universiteto, specialiosios pedagogikos II kurso studentė Ieva Kulakauskienė ir rašau baigiamąjį magistro darbą tema: „Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijai socializacijos centre“. Mano darbo tikslas - išsiaiškinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijus socializacijos centre. Maloniai prašau atsakyti į Jums užduodamus klausimus.

Klaidingų atsakymų į užduodamus klausimus nėra. Gautos informacijos anonimiškumas garantuojamas. Jei neprieštaraujate mūsų pokalbį įrašysiu diktofonu.

Nuoširdžiai dėkoju.

Klausimai mokytojų interviu:

1. Išreikškite savo asmeninę nuomonę apie sėkmingą mokymąsi?
2. Kokia atmosfera tvyro Jūsų klasėje pamokų metu?
3. Kaip Jūs jaučiatės vedamų pamokų metu?
4. Kaip dažnai pamokų metu skatinate mokinius?
5. Kokiais būdais skatinate mokinius?
6. Kokius vertinimo metodus(būdus) naudojate pamokų metu?
7. Kaip diferencijuojate(pritaikote) užduotis pagal individualius mokinių poreikius, gebėjimus?
8. Kokius mokymosi metodus taikote pamokų metu?
9. Kaip įveikiate sunkumus kylančius dėl mokinių mokymosi motyvacijos stokos?
10. Ar pamokų metu netinkamai atlikus užduotį mokiniai gauna galimybę pasitaisyti? Kokiais būdais?
11. Ar mokiniams pamokų metu dažnai kyla įvairių klausimų? Kaip į juos reaguojate?
12. Kaip mokote vaikus, kurie dažnai klysta, kas dar jiems padeda?
13. Kaip ruošiate užduotis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems klasės mokiniams?
14. Ar bendradarbiaujate su kolegomis apie turimus specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius? Kokiais klausimais?
15. Jūsų amžius?
16. Išsilavinimas?
17. Kvalifikacinė kategorija?
18. Kiek metų dirbate centre?

Esu Lietuvos Edukologijos universiteto, specialiosios pedagogikos II kurso studentė Ieva Kulakauskienė ir rašau baigiamąjį magistro darbą tema: „Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijai socializacijos centre“. Mano darbo tikslas - išsiaiškinti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sėkmingo ugdymo(si) kriterijus socializacijos centre. Maloniai prašau atsakyti į Jums užduodamus klausimus.

Klaidingų atsakymų į užduodamus klausimus nėra. Gautos informacijos anonimiškumas garantuojamas. Jei neprieštaraujate mūsų pokalbį įrašysiu diktofonu.

Nuoširdžiai dėkoju.

Klausimai pagalbos mokiniui specialistams

1. Išreikškite savo nuomonę apie sėkmingą mokymąsi
2. Kas Jūsų nuomone lemia sėkmingą mokinių mokymąsi?
3. Kokiais būdais organizuojate pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems centro auklėtiniams?
4. Su kokiais sunkumais susiduriate organizuodami pagalbą?
5. Ar konsultuodami mokinius sulaukiate jų priešiško? Kokiais būdais tai įveikiate?
6. Ar bendradarbiaujate su mokytojais, mokytojų specializuojantis specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus? Kokiais atvejais/ klausimais?
7. Ar bendradarbiaujate su kitais pagalbos mokiniui specialistais?
8. Su kokiais specialistais bendradarbiaujate?
9. Kokius klausimus sprendžiate bendradarbiaudami?
10. Ar prisidedate prie individualizuotų ir pritaikytų programų ruošimo specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams?
11. Kokiais būdais prisidedate?
12. Jūsų amžius?
13. Išsilavinimas?
14. Kvalifikacinė kategorija?
15. Kiek metų dirbate centre?